

**** (Két izraelita jótékonyága.)** Mint a „M. S.”-nak írják, Kis-Kun-Szabadszállás két izraelita lakosának közönheti, hogy a harmadfél hóig tartott katonai-ekzekúciótól megszabadult; ugyanis két izraelita lakos minden kamat nélkül előlegezte a városnak azon őszepet, melylyel a város az adóba tartozott. A szép példa a község jobb módú lakosaiban, fűjádalom, nem talált követőkre. A szegény nép kifogyván élelméből, a városnak még mintegy 4000 fra lett volna szüksége tavaszi magvásárlásra. Ezt a helybeli vagyonos gazdáktól vélték megnyerhetőknek, ezek azonban nem mutatkoztak a kölcsönzésre hajlandóknak.

**** (Az újonczás ügyében)** megengedték, hogy a sorsuzáras berendelt ifjak sorsaitak egymás közt kieserlhessek.

**** (Egy világtalan világszóló)** fölött mondott ítéletet a napokban a kir. ítélőtábla. Borka Döme, ki már több rendbeli tolvajlás miatt egy ízben mint katona 4 évi sánczóságra, s csalásért Aradon 1 évre volt ítélve, mostanában világtalan léte daczára, mint vagyonatlan csavargó újra több csalást követett el. Miskolczon, Pécsen, Pesten és Bécsben tekintélyes emberek nevében adta ki magát, s néhány hitelközött mindenütt megcsalta. Ékszerárusoktól értékes tárgyakat vitt magával, s rendszeresen odább állt, mielőtt árát megfizette volna. Ha ily módon nem boldogult, kéregetni is eljárt, míg végre elcsípték, s most 5 évi börtönrre van ítélve.

— (Számadási minták.) A gazdaközönseget egy e napokban megjelent műre figyelmeztetjük, mely e cím alatt jött ki: „Pályázó gazdasági számadási-minta. Készítette S. J.” Az orsz. gazdasági egyesület 1861-ben pályadíjt tűzött ki oly munkára, melyben a falusi gazdaságokhoz alkalmazott, világos és egyszerű rovatok szerint, használható számadási (könyviteli) minták adassanak elő. A jelen munka is egyike volt a pályázó műveknek, s most szerzője saját költségén jelent meg ez utmutató táblázat. Kapható Pesten Demjén és Sebes könyvárusoknál s ezek vidéki bizományosainál 25 kron.

**** (Magyar színművek hatása Belgrádban.)** Mint a „Hon”-nak Belgrádból írják, a magyarból fordított színművek ott a legnagyobb tetszésben részesülnek. Különösen a népszínművek a legnagyobb hatást idézik elő. A „Széköt katonák” s „Vén bakancsos és fia a huszár” a leglátogatottabb darabok. A két nemzet haszon természet, írja levelező, hason hajlamai, viszonyai, gondolkozási teszik talán, hogy a szerb is némileg otthonosan érzi magát a magyar színműben.

**** (A rabbi-jelöltek katonamentessége.)** A magyar udv. korlátnokság egyetértve a hadügyi és államminiszteriummal, odautasította a magyar helytartótanácsot, hogy a pozsonyi rabbi-képezde tanulói csak oly esetben részesüljenek a katonamentesség jótéteményében, ha már hat évet töltöttek a nevezett képezdeben, és tanulmányaiknak folytonos sikeréről bíteles bizonyítványokat bírnak fölmutatni.

**** (Névmagyarítások.)** Fel. öb. engedély mellett Draxler János b. gyarmati káplán „Zádori”-ra, — Feigelstock Vilmos szombathelyi orvos „Gyöngyösy”-re, — Rozenberg Jakab orvosenyvendék „Röszd”-re, — Schwarz Bertalan ireghi segéditanító „Fekete”-re, — Pelczérd Gábor orvos, „Perej”-re változtatták vezetékneveiket.

— (Helyreigazító jegyzetek.) E napokban a következő felvilágosító sorokat vettük: Talán nem teszek hasznatlanságot, midőn czélszerűnek hiszem, az illetőket figyelmeztetni, hogy a „Hirlap-irodalmunk a 19-dik szádban” című cikkben a „Vasárnapi Ujság” ez évi 7. számában hibásan mondatik, hogy az egykori „Sürgöny” politikai hirlap Borsos Márton és Vajda Péterre ruházva „Világ”

czimre lön változtatva. A „Világ” előbb — ha nem csal emlékezetem — „Ismerető” czimet viselt gazdasági lap volt. Borsos Márton tulajdona. Azt már bizonyosan nem mondhatom, hogy Borsos gazdasági lapja minő czimet viselt, de hogy abból keletkezett a „Világ”, azt bizonyosan tudom. — De annál még bizonyosabban tudom azt, hogy Munkácsi Sürgönyét Landerernek évi 200 forint tápdíjért adta el; hogy Landerer a helytartótanács mellőzésevel egyenesen a kancelláriához folyamodott a lap czimének megváltoztatása mellett átruházási engedélyért. Ebből, azaz a Sürgönyből tehát nem a „Világ” hanem a „Pesti Hirlap” keletkezett. — Még azt is megjegyzem, hogy a Sürgöny átkezeseltetése folytán eredetileg Pesti Ujság czimet kapott. E czim Kossuthnak nem tetszván, önként Pesti Hirlap-ra változtatta át. E volt oka a Pesti Hirlap 1-ös számának megjelenése után, hogy a 2-dik számu Hasabok mellé a czim beküldését is követelték Havas akkori censor. S miután látta, hogy más czime van a lapnak, mint a miót eredetileg nyert, differenciális kérdést csinált a dologból. Azon körülmény-nél fogva azonban, hogy az 1-ös szám Pesti Hirlap czim alatt jelent meg, sikerült rögtön a differenciát kiegyenlíteni. — Szeretlona! Jenő.

— (Hibaigazítás.) A „Vasárnapi Ujság” 10-dik számában közölt „A gazdaság körből: Gomborka természet” című cikkben azon sajtóhiba követtetett el, hogy 1200 □ öll számított 100 holdas táblában 30 hold sovány föld helyett — igen hibásan 80 hold sovány föld van kövölve. — A cikkirő ur felszólalása következtében is kérjük e hiba kiigazítását.

— (Adakozások.) A Vasárnapi Ujság szerkesztőséghez mult héten beküldetett: Az alföldi szűküllők számára: Váczról az ottani szegény és betegápoló egylet részéről 10 forint. Nagy-Peterdől (Baranya) többen a „Magyar Sajtó” szerkesztősége utján 18 ft. 30 kr.

Nemzeti színház.

Péntek, márt. 4. „Marianna.” Dráma 5 felv. Franciaólból ford. Csepregi és Egressy B.

Szombat, márt. 5. „Sevillai borbély.” Opera 2 felv. Zenéjét szerz. Bossini.

Vasárnap, márt. 6. „A haramidák.” Szomoru-játék 5 felv. Schiller után ford. Toldy F.

Hétfő, márt. 7. „A falusiak.” Vigj. 3 felv. Irta Szigeti.

Kedd, márt. 8. „Norma.” Opera 2 felv. Zenéjét szerz. Bellini.

Szerda, márt. 9. „A gályarab.” Dráma 5 szakaszban. Hugo Viktor „Nyomorultak” című regénye után írta Némethy György.

Csütörtök, márt. 10. „Rigoletto.” Opera 4 felv. Irta Piave F. M. Olaszból fordította Nádas-kay L. Zenéjét szerz. Verdi.

Budai népszínház.

Márt. 4. „Tiz leány és egy férj sem.” Operette 1 felv. Zenéjét írta Souppé. Ezt követte „A fecsegők.” Operette 1 felv. Offenbachtól.

Márt. 5. „Dunanan apó és fia utazása.” Operette 3 felv. Offenbachtól. Ezt megelőzte „Vasgyáró.” Operette 1 felv. Szintén Offenbach szerzeménye.

Márt. 6. és 7. „Az ördög pilulái.” Bohózat 3 felv. Zenéjét szerzék Offenbach és többen.

Márt. 8. „Tiz leány és egy férj sem.” Operette 1 felv. Zenéjét szerz. Souppé. Ezt követte: „A fecsegők.” Operette 1 felv. Offenbachtól.

Márt. 9. és 10. „Az Ördög pilulái.” Nagy bohóság 3 szakaszban, 12 képlettel.

Szerkesztői mondanivaló.

7085. Nagyvárad. Sz. — váry. Csodáljuk, hogy a me-nyület egyes részleteiről még eddig más lapok tudatái nem emlékeztek. Az efféle kriminalitások közlése csak akkor vállalhatjuk el, ha azokat előtűnk ismeretes és hi-teles kézből vesszük.

7086. D. Pentele. K. P. Az új biztosító-társaság ügyében újabb fejlődésről nincs tudomásunk. Lapjaink folytonos figyelemmel kísérik az ily intézetek mozzanatait, s a netalán új megalakulásról is annak idejében nem mulasztandjuk el értesíteni olvasóinkat.

7087. Szerettelek ám én téged. stb. Mi nem hasz-nálhatjuk. Más a szerkesztő urnak kinomatás végett átadni” pedig nincs elég batoroságunk. Ha azonban vala-mely vers-íróigben szenvedő kollegáról van önké tudomá-sa, szivesen felajánljuk hivatalbeli szolgálatainkat.

7088. Miskolcz. U. K. Vettük az újabb rajzokat. Ha-nem az a bizonyos szép „piacc” csak nem akar sikerülni még az újabb kidolgozásban sem. Vagy talán csak nekünk tetszik az ugy, miután azt a helyet oly jól ismerjük? A lap íránt végre rendelkezhetünk.

7089. Virág Panni. Igen sajnáljuk, hogy az ísméltelt küldemények közül mindaddig egyiket sem vehettük hasz-nát. Kérjük elhinni, hogy jó szándék hiányában e részben nem szenvedünk.

7090. Sz. Fehérvár. U. V. Még mindig hiába lestük eddig a kedvező alkalmat. Most már kedvezőbbek a kilátá-sok.

7091. Buda. E. Zs. Ily tárgyu közleményekkel most egyidőre bőven el vagyunk látva. Ezutalt meg kell köszö-nünk ön sziveségét.

7092. A menyecske. A szerző neve otthon maradt, pedig kíváncsi-ságunkat folgerjesztette.

7093. Makó. Sz. S. Az arczképet s a tanulságos élet-rajzot eléggé érdekesnek tartjuk a nagyobb olvasóközön-ségre nézve is, s szivesen vettük a küldeményt. Ha nem oly gyorsan állhatnánk vele elő, mint ön is óhajtaná, azt azon körülménynek kérjük tulajdonítani, hogy már más tárgyak vannak a napirendre kitárva, s hogy némi kése-delem ez esetben nem árt a cikk érdekességének.

SAKKJÁTÉK.

220. sz. feladvány. — Bankos Károlytól (Kun-Szent-Miklóson).

Sötét.

Világos indul, s 4-ik lépésre matot mond.

A 215-dik számu feladvány megfejtése. (Márki Istvántól Pesten.)

Világos. Sötét.

1. b3 - b4 a3 - a2
2. Kc3 - b2 Kc5 - d4
3. K b2 - b3 † mat.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József. Pécsen: Rittkay János (az előbbieket is). — Kővágy. Óródn: Gold Samu. — Moosron: Radványi Vilmos. — Debreczenben: Zagyva Imre. — Sperber F. — Szárospatakon: H. Nagy Lajos. — Bajmokon: Weisz Fülöp. — Buda: Medgyessi Odón. — Pesten: Cselkó György.

TARTÁLOM.

Molnár József (arckép). — Hedvig. Törö Kálmán. — A Tisza bölcseje. P. Szathmáry Károly. — Egy év egy behódolt város történetéből (folyt.). Szilárdy Sándor. — A borvizet székely. (XLI. kép a hazai népeletről.) Gergely Lajos. — Az amerikai véretek (képpel). — Temetkezések a templomokban (folyt.). Dr. Baróc L. — A gyapot miveltése Salamon László. — Tarház: Egyház és iskola. — Közintézetek, egyletek. — Közlekedés. — Mi újság? — Nemzeti színház. — Budai népszínház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Felolés szerkesztő Pákh Albert. (Lak. magyar-utca 1. sz.)

Pest, mártius 20-án 1864.

Előfizetési feltételek 1864-dik évre:

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 16 ft. Fél évre 5 ft. Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. Csupán Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokk illetőleg, 1863. novem-ber 1-től kezdve: Egy, négyszer használtott petit sor ára, vagy annak helye, egyszeri ígatásnál 10 krba; háromszor- vagy többszöri ígatásnál csak 7 krba számítatik. — Külföldre nézve kiadó-hivatásunk szá-mára hirdetményeket eljogad, Hamburg és Altonában: Hansenstein és Vogler. — M. Frankfurtban: Otto Mollien és Jaeger könyvkerekedése; Bécsben: Oppelik Alajos, — és Pesten: a ker-tész-gazdasági ügynökség is, Józsefstr. 14. sz. a. Bélyeg-díj, külön minden ígatás után 30 ujkr.

Wrangel, porosz tábornagy.

A világ figyelme most leginkább azon csatater felé fordul, mely amott északnyu-gaton néhány hét óta igen tekintélyes had-seregek gyűlhelye lön. Schleswig-Holstein hercegségek jövőndő sorsa forog a koczán s a két német nagyhatalom seregei sikra szállottak, hogy a hajthatatlan és vitéz dán nép erejét megtörjék. Olvasóink bizonyosan érdekesnek fogják találni, ha e hadjárat főbb szereplőivel közelebb megismertjük.

Jelen képink az egyesült osztrák és porosz hadak fővezérének, az agg Wrangel tábornagnak idődulta arcvonásait mu-tatja. Midőn ez évi január hónapban Ausz-ria és Poroszország kormányai elhatáro-zták, hogy Schleswig-Holstein ügyében tett követelések fogantatása végett Dániát haddal támadják meg, egyuttal abban is megegyeztek, hogy külön seregeik fő-vezérségét a nagy tapasztalásu porosz tábornagy kezében összpontosítsák.

alezredest szintén mindenütt a kitünőbb ka-tonák sorában találjuk, s ez időből is di-csérve említik lovagias vitézségét. A hadjá-ratból hazatérve, zredesnek lön kinevezve

Ez időtől fogva fokról fokra gyorsan emelkedett. 1821-ben dandárparancsnok lett, 1823-ban már tábornok, s erre egymás-után egyes hadtestek vezénylő parancsnoka volt. Ez időtől fogva különösen a lovasság tőkéletesítését tűzte feladatául, s az 1843, 1852 és 1857-i években általa vezényelt lo-vassági gyakorlatok oly híressé tették nevét a szakértők között, hogy rendszerint még más nagyobb államok is mintául vették.

Az 1848-ki mozgalmas évben Wrangel vezénylő tábornok volt Stettinben, s april elején itt érte azon kitüntetés, hogy lovas-sági tábornoknak lön kinevezve s egyuttal

fővezére lett a Dánia ellen rendelt német szövetségi hadseregnek; 1848 husvét vasár-napján történt első összeütközése a dánokkal Schleswig város közelében. De már ezen első ütközet tanusítá (a németek felfogása szerint), hogy Wrangel nem vette komolyan a dolgot, miután elnézte, hogy a dánok sér-tetlenül Alsen szigetére menekülhessenek. Ily határozatlanságot és félszégét tanu-sított az akkori schleswigi hadjárat minden további részleteiben. Május 24-én visszavo-nulási parancsot kapott Berlinből, s Anglia és Svédország közbenjárása mellett már aug. 26-án létrejött a malmői békekötés, mely ama hadjáratnak teljesen véget vetett.

Berlinbe visszatérve, e város katonai kor-mányzóijává s főparancsnokává lön kine-vezve, mely minőségben a porosz nép elé-gületlenségének és mozgalmas vágyai-nak fékezésére igen jó eszközül szolgál-t, bár nem tagadják, hogy e részben elég tapintatot és eszélyt tanusított.

WRANGEL, POROSZ TÁBORNAGY.

1856 évi aug. 15-kén, midőn 60 éves szolgálata ünnepét iltte, a porosz hadse-reg legfőbb méltósá-gára lön érdeme-sítve: kineveztek fő-tábornagnak. De az agg katoná nyu-galma ismét meg lön zavarva. Midőn a né-met szövetség elha-tározta az ekeku-ziót a schleswig-holsteini hercegség-ek ügyében, mult évi decemberben is-mét Wrangelnek szánták a szövetségi sereg fővezérségét. Azonban, mint tud-juk, máskép alakul-tak a dolgok. Ausz-ria és Poroszország e kérdésben külön-váltak a német szö-vetségtől, hogy a hercegségek ügyét

HETI NAPTÁR.

Hó-és hetinap	Katholikus és Protestáns naptár	Görög-orosz naptár	Izraeliták naptára	○ Nap- hossza	kel nyug	Hold- hossza	kel nyug
13 Vasár	B 5 Rozina	B 5 Judica	1 Márt. Sár.	5	5	5	5
14 Hétfő	Mathild királyné	Szendike	2 vaj. hét vége	5	5	5	5
15 Kedd	Kristóf	Sugár	3 Eutropius	6	6	6	6
16 Szerda	Heribert, Abrah.	Abrahám	4 Gerasim	7	7	7	7
17 Csüt.	Gertrud, Földes	Földike	5 Syropus	8	8	8	8
18 Pént.	Fájdalmas sz.	Sándor, Ede	6 42 vértanu	10	10	10	10
19 Szomb.	József	József	7 Chersonin	11	11	11	11

Hold változásai: ☾ Első negyed kedden 15 én, 7 óra 23 perczkor reggel.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomtatja Landerer és Heckenast, egyetem-utca 4. szám alatt Pesten, 1864.

önmaguk kezeljék, s Wrangel nem a német szövetségi hadaknak, hanem az egyesült osztrák-porosz hadseregnek lett fővezére.

Wrangel tábornagy tehát most ismét azon csatárra lépett, melyen 1848-ban már működött. — Nagyobb siker és több dicsőség várja-e ott most, mint akkor? — az még a jövő titka.

Ejjelel.

Siket néma éjjel, — pihen már mindenki: Ah! csak engem nem hágy az aggság pihenni... Testem: az nem agy meg, csak a lellem áradt. Benni a kétely, remény vív nehézségek. — Ablakomban állok, olyan csöndes minden. Nem tombol a vihar, még a szél sem libben: Ah! ennek az éjnek talán vége sem lesz — De mi ez? lágy szellet ér forró képmhez.

Ah! gondol-e te voltál, jó anyám te voltál, A ki gondolatban homlokod csókoltál: Elhagyott fadhoz ugy-e te jöttél el, Biztatni, esábitni nékem jövő hitével. Mi ez? arcomon köny! Te, vagy én hullattam? — En egyetlen szülém ne könyvezz miattam. Búcsút nekem az enyimnél nehezebb, Ne sírj, boldog vagyok, hiszen lásd, nevetek...

Azt hitted ugy-e, hogy bízni sem tudok már, És hogy lellem gyöngébb volt a fájdalomnál — Elszéd, csak egy kis szél kell a felhőnek! — Jer, ül ide mellém, tervezzük jövőmet. Majd a templom mellett, kis falusi házban Együtt lakunk én, te, s a boldogság — hárman, S ha csak szakmám lesz is házuunk födele: Utatitük akcázfát, hogy lombja fődje be.

Virágos kertre néz majd az első ablak; Lesz benne egy nagy fa, alatta gyeppamlag. Te majd ott kötögetsz, én meg nyesegetek: Egymagam végzem el, mit hajdan teveled. Minden reggel fűzött kötök majd számodra, A csikos pohárba, varró asztalodra; Egyszerű lesz házuunk, egyszerű mindenben, Csak egyben lesz gazdag, csak a szeretetben.

Eljárunk templomba, — s a nép majd kijövet Köszönve suttagja utánunk: „az öreg Tisztelendő asszony“ — s tán egyszer megérjük: Otthon ifjú papné jön majd ki elébünk — Akkor nemcsak hárman lakunk, hanem négyen, Békés boldogságban, boldog békeségben — Akcazeink lombja sűrűdik, egyre nő, Meg sem látszik tőlük a szomszéd — temető... Szász Béla.

A Tisza bölcsője.

Irta P. SZATHMÁRY KÁROLY.

Második rész.

Első kirándulás Szigetéről.

(A sugatagi sóbányászat. — A brébi fűrdő.)

(Folytatás.)

Sugatag aknái a következők: Az *Erzsébet-akna*. Megnyitott 1777-ben és 2 millió 300,000 mázsa kiadása után 1842-ben felhagyott. 58-ban egészen megtelt vízzel. Volt 81 öl mély. Ez volt a leg-régibb.

Később nyitlak az *Albert-akna* (1799), mely ideiglenesen felhagyott, *Mihály-akna* (1802) s *Gábor-akna* (1821-ben). E két utóbbi van ma művelés alatt, adván évenként 400,000 mázsa tiszta só. Csak ebben mennyi kincse fekszik a hazának! Hány millió tókétképrsel e csaknem két milliónyi jövedelem!

A só művelése módjáról már csak azért sem írok, mert e lapok olvasóival az már rég ismertette volt; e helyett érdekesebbnek tartom a sugatagi s ezzel a máramarosi bányászleltre vetni némi halvány világot.

Sugatag népessége a Handal alapításakor, mely alkalmasint az *Erzsébet-akna* megnyitásával esik össze, eleinte német lehetett. A minthogy 1700—1780-ig körülbelül ilyes betelepítések történtek a bányahelyekre s a nagyobb erdőszeti vidékekre. De ez elem annyira elmagyarosodott, hogy

pl. Sugatag 1600 nyi lakos számából 69% a magyar, 20% az oláh, 7% orosz s csak 4% a német; de ez is beszél magyarul mind.

E kongeszt népség művelt, becsületes és vidám kedélyű, s a ki azt hinné, hogy e néhez munka, mely kivált az oldalhaladásnál emberkínzóknak mondható, itt elcsenevezett, test- és lélekben megtörött lakosságot idézett elő, — örvédetesen csalódik a tagbaszakadt katonás legényiség s különösen csinos nővilág láttára

A munkások száma e helyen mintegy 160, kik bizonyos katonai fegyelemben vannak; iskolákban szorgalmasan oktatattanak, s nemcsak írni, olvasni tudnak, de a nagyobb rész ügyes zenész is. A sugatagiak egy fészadatot (compániát) képeznek: bányász-formaruhával, fegyverrel vannak ellátva a bánya védelmére s műveltségüket onnan itélhetni meg, hogy újabb időben valóságos műkedvelői előadásokat tartanak Kisfaludy s Szizigeti műveiből.

A sóvágók erkölcsére nagy felügyelet van, s a fegyelem elleni vétek harmad ízben a helységből kirekesztést vonja maga után.

A bányász élete, mint máshol, itt sem tartozik a rózsapálya közé. Este takarodóra, éjjelkor pedig a munkásoknak leszállásra dobolnak; ugy hogy másik 12 óráig, tehát életének felét a föld alatt tölti el.

Talán épen a reacionál fogva történik aztán, hogy a sóvágó, elhagyván a föld gyomrát, életeleven, szeret jól élni s ruházkodni — különösen a nők erejökön felül is — s ünnepeit tulcsapongó kedvszeszélyvel üli meg.

Karácsoni és újévi Bethlehemjátékaik hihetőleg német eredetűek; de a magyar darabokat is elcsajították, melyek közül a *Zsuzsanna* és *Argirus Tündér* Ilona-féle nines minden irodalmi érdek nélkül. *)

Meglepo a kardtánc, melyet 10—12 fű viz véghez kivont karddal és minden alaku evolutiókkal, anélkül, hogy egymásnak megfogott kardját elbocsátának; még arbronsen is átvukik így a tánczfűzér.

Ilyen a két ördög veszekedése egy zondrán stb. Arnyoldala a sóvágói életnek nők könnyelműsége, melyre férjeiknek mélyen az átláthatlan föld gyomrában létele jó és folytonos alkalmat nyújt, s az abból eredt fényűzés és bigott vallásosság mellett egy csomó babona, mely még a bányarémét — a hajdaniak koboldját — is meg-meglátatja velök, ki aztán a munkást sódarabokkal üzi el munkájától.

Ez a máramarosi sóbányász élete röviden; mert ki azt teljes elevevényében ismerni akarja, köztök kell, hogy lakják.

Elég, hogy e jámbor népben megvan a hajlam és akarat minden jóra s olvasó éneklő társaságokat, nem megvetendő műveltséget találunk náluk, ugy hogy méltán lehet őket Máramaros hajdani minden nemzetiségű műveltsége propagandájának tekinteni.

Sugatagról vagy a régebbi uton kell tovább mennünk, s ekkor csupán *Busfalvát* érintve, érünk ki a Máramarost Erdélytől s Szathmártól elválasztó béczek alá, vagy megteszszük a csekély vizutat s kellemes völgyecske uj és sima utján 5 kis oláh falun keresztül érjük el Máramaros egyik legszebb béczét, a 4715 láb magas *Guttin*.

Ez utóbbi kellemesebb s Gyulafalva felett, hol Máramaros volt főjegyzője, követe, s az 1861 iki országgyűlés egyik jegyzőjének, *Jára Györgynek* lakása felett hajtunk el, ki a máramarosi oláh értelmiség között a literaturai képzettség egyik képviselője.

*) Szilgyi István barátomnál, ki ezeket s ezekhez hasonlókat régóta gyűjt, volt alkalmam, ez ódon, naiv compositiókat látni. P. Sz. K.

Többször volt alkalmunk e férfit magán és közügyben irt leveleit olvasni, s annyit mondhatunk, hogy az igazi magyar humorról, hazafiságról és nagy olvasottságról tesz tanúságot.

Az öt kis falu neve, melyeken rövid másfél óra alatt átszerezhetünk, következők: *Fehér-falu*, *Somfalva*, *Kalinfalva*, *Szefalva* és végre *Budfalva*.

Ritka magyar fil nem csendül meg az erős hangzású magyar nevekre, s érzi, hogy itt egykor historia előtti időkben fényesebb életnek kellett lennie.

Eszünkbe jut a székely *Budvár*, *Gyula-Fehérvár* stb. S ha a hegyek neveit kérdezzük, egyik *Tótos*, másik egy gyönyörű körökörül leszakadt hegyorom, mely mint óriászvár emelkedik a budfalvi völgy felett, *Szarmatás*, a harmadik *Örményes*... Mintha valami óriási népharczról beszélnének e nagyszerű emlékek, harezokról, melyeknek emléket már a népmondák tönkelegéből is kimosta az emlékezet; népekről, melyeket mint élőket nem említ többé a historia. És hogy a régi klasszikus időknek valami bizonyítványa is legyen, a budfalvi határon, nehézb bronz karika pénzeket mos ki az áradat, melyekből kalinfalvi lakos és 1861-ben alispán *Jurka János* urnál több példányt láthatni; a budfalvi egyházban pedig sokáig tartogattak egy sisakot s mellvasat, mely közelebbi időkben talán a nemzeti muzeumba került.

Az ember akaratlanul érzi, hogy melázó léptei közben fürteit és szellemek lehelete lengeti, s mig alant a zserápoi és tótosai völgyben az aranykeresők, Budfaluban a vaskövet kőpák kalapácsa csattog, fenn, a vidék kiált, sokar, mintha egy megaggott földréz esontváza volna, melynek öléből méltósággal emelkedik ki az óriási *Guttin*, száz meg száz öles óriási fűtűje, hivalkodóan nézve csorba fogait az alatta elterülő tóban, melynek tükrét sötét fenyekek árnyalják körül.

Budfalvánál beérünk az elhagyott sugatagi utba, mely itt már emelkedni kezd, hogy aztán a kapnikai bányavidékre szálljon alá.

Rövid félóra mulva, pár száz lépésre, a völgyben csinos új telepítvény tűnik fel: a nem régi életű, de közelebbi időben keresett *brébi fűrdő*.

A brébi fűrdőt ezeltől néhány évvel *Szibössy Balázs* ur, Máramaros egyik legtevékenyebb férfia és 1861-ben a megye helyettes alispánja, szerezte meg. Ezen idő óta az ezeltől egyetlen ronda házacskával felszerelt fűrdőhely évről évre szépül.

Már mult évben csinos új épületek vettek körül a parádi Csevicezéhez nagy mértékben hasonló egészség-forrást; a fűrdő körül kerti csinosítások történtek, s az országutról könnyű járatu sétány vezetett le a fűrdőig. (Lásd a mellékelt képet.)

Az erélyes gazda a fűrdői étkezést is rendszeren házilag kezelte, hogy vendégeinek annál kevésbbé adjon okot panasza.

Ez ápolást a fűrdő, mind fekvésénél fogva, mely az óriási *Guttin* aljában Máramaros legnagyobb havasaira nyit kilátást, mind vizéért, mely annyi szenvedő baján enyhített, teljes mértékben megérdemli.

Mennyiségileg, mint annyi más, hazánkban, ugy ez sincsen vegyibontva; minőségileg találtattott 100 részben 1/2 prct. szilárd rész, melyben:

„	sósavas szóda
„	mész
„	magnésia
„	kénsavas szóda
„	mész
„	kettedszénsavas szóda
„	„
„	mész játszzák a fő-

szerepet. Pezsgéskor sok könkéneget fejt ki, épen mint a Cseviceze.

Gyógyjavallatai ugyanazok, melyek a parádiéi. Kiválóan használt köszvényes altesti, ideg- és vérbajokban. Ki a divatos paradit szereti, borral is igen kellemes italnak találja.

Kellemessé teszi a fűrdőt még egy, rajta átrohanó kristálypatak, mely kellemes zuhanyt ad. Kár, hogy a közelebbi száraz évek s az erdő régebbi kiirtása majd-majd kiszáradással fenyegetik.

A brébi fűrdő, mely közvetlen a Guttin lábánál fekszik, már *zöldpettykőven* (Grünsteinporphy) fekszik, mi a bányarek közzellétét gyaníttatja.

Ezt törte át a Guttin trachit fűsűje, mely kopaszon, várfal alakulag mered ki s homlokával három megyébe néz; erről Máramarosba, tul a szatmári és erdélyi bányavidékre, melyek a tul oldalon épen lábai alatt fekszenek.

De ez oldalon is van csekély bányatermelés, leginkább magánosok kezén, az ide alig óra járásnyira fekvő *Zserapón* és *Tótoson*.

Nagyobb mozgalom van a budfalvi völgyben, honnan a kincstár kapja vaskőveit egyrészt, sárga 20—25%-es vastörmelék és *gömbvas* alakjában (Eisenbreccie, Sphaeroider); kár, hogy szállítása a távol Polyánig túlköltséges, s a bevétel jó részét föl-emészti. Fenn a falu feletti hegyen gypszet, s a tulsó völgyben szép tiszta porzellánföldet találtak.

A vadász és természettudós nehezen fogja elmulasztani, hogy a brébi fűrdőből a *Guttin* ormára föl ne ránduljon.

Az első, ha korán felkel, a siket fájdonak egész sorjázó csapatára találhat a bükk erdő világoszöld vidám lombjai alatt; de jól teszi, ha fegyvere egyik csövét golyóra töltötte, mert a vaddisznok csürhéjétől néhol egész tisztás fel van szagatva, s itt-ott a málnafákhoz maczkó urammal, sőt hiuzsall is találkozhatik.

A természettudós gyönyörködni fog a havasi gyümölcsök két válfajában, az afonya és havasi meggyben, melyek kellemes piros és fekete bogycskáikat mosolygó levelek között nyújtják eléje a Kárpátok szokásos növényzetében, s végre a *Guttin* óriás falában, *) melynek belső magasára kapaszkodva fog felmászni, hogy valamelyik rovátkon keresztül hajmeresztő gyönyörrel az iszonyu mélyben szeliden mosolygó tóba, a gyönyörű vidékre tekintsen, s szíve fenekén a mindenek Alkotójához a legizagabb imádság, csodálat és háláérzete fakadjon!

(Folytatás következik.)

Egy év egy behódolt város történetéből.

(Történelmi rajz.)

(Folytatás.)

Most már felment a *nazur bég* hivataljára, ki egyszersmind kincstártó és a könyvezetés feje: azaz *defterdar* volt. E hivatal az idézett Muszli effendivel volt betöltve, egy erőszakos és hajthatatlan jellemű férfival. Alig lépett be hozzá Szemere, s számálta le szokott alázatossággal a derék sumát, 1250 tallért s az erre járó ajándékot, 200 tallért, ime a *nazur* rögtön tudatá vele, hogy a derék summa fölverésére fizessen még 200 tallért. Hiában volt minden szabadkozás, ki kellett számlálni a kívánt összeget.

De ez még nem volt minden. Nemcsak a

*) A népmonda szerint a zaivány-hős, *Pintye Gligor*, innen ereszkedett alá a mélységbe, midőn csinyeiért megszorították: „Illi robur et aes triplex circa pectus erat“ stb.

nazurnak kellett ajándékot fizetni, hanem összes udvarának s hivatalnokainak. A töröknel az ajándékozás is rendszerbe volt szedve, s a nazur után következtek fia, *Kethudája* vagy *tiája*, ki segéd tiszte vagy képe volt, *Klasznodárja* (kincstári tiszt) török és magyar deákja vagy *tiatája*, két kávé főzője, *emrakhorja* (istálló mester), *muthpak eminja* (szakácsa), kik közt 150 tallér osztott ki, szép előre meghatározott rendben. Következett a három *szubasa*, kik rendőrhivatalnokok voltak, s kétféle ajándékpénzben részesültek: rendes ajándékban és papucs-pénzben. Az első fejenként egy évnegyedre 12 tallér, az utóbbi 2 tallér volt.

Ennyi volt a pénzfizetés. Azután jött a bárányok, tehének, vaj, méz, egyszerű és gyöngyházás kéksek, darutollak kiosztása. Ézuttal 6 tehenet, 6 ürüt és 75 bárányt hajtottak fel. E két utóbbi rovat a város gazdaságából telt ki, a tehenet egyes lakosoktól vásárolták, darabját 5 tallérral. De ebben már a pesti *szubasák*, a budai *kadi* vagy bíró, a nazur udvara és a basa udvara is résztvettek. A kormányzáságnak legnagyobb hivatalnok a budai basa volt, de kevés érintkezésben állt a városiakkal. Vezetete a polgári és hadi kormányzás ügyeit, de a pénzügyi dolgok (egynek, a *khavádsnak* vagy császár adójának kivételével) nem tartoztak az ő körébe. Mindamellét egy más adónemben egyformán osztozott a nazurral. Ez volt a széna- és faadó: mindenik közülök évenként kétszer, szent György napkor s szent Mihálykor száz száz szekér fát, s ugyanannyi szénát kapott. Kaptak ugyanekkor a *csauszuk* vagy futárok, a *tihaja*, a tolmács, az *emrakhor* is 10—15 szekérrel, rangjuk szerint. Néha természetben szolgáltaták ki, de többnyire megalkudtak a folyó árban. Ez évben egy szekér fáért 1 ft. 20 denárt fizettek, a szénát, mert kaptak közel legelőt, s mert a folyó árt egy aranyat vagy két tallért (mely három forint és 20 denárt tett) s kallótták, természetben hordatták meg a felküldött szénabírak által.

A bíró májusi fölmenetelének más terhe is volt. Ekkor kellett kifizetni azon puszták haszonbéréit is, melyeknek tulajdonosai Pestben laktak. Igy fizettek Pótharasztyáért 25 tallért, Vatyáért Pesten 10 tallért, Vacsért a nazurnak 30 fót, Kakucs és Hartjánért 20 tallért, több és kevesebb sajt, vaj, kalács, kés ajándékkal. De legnagyobb haszonbéré a városnak Kara és Lajos volt, melyek közül az elsőrt a nazurnak 100 fót, az utóbbiért Szolnokba a vajdának 125 tallért adtak. Mind e pusztákért, (az egy Pótharasztya kivételével, melyet a város magyar földes uraitól, u. m. Feketétől 1638-ban, Korompaytól és Battiktól 1640-ben, Eszterházytól 1642-ben, Ráday Andrásról 1650-ben saját vagyonából megvásárolt) a magyar földesuraknak is kellett bizonyos csekély összeget fizetni. Mindez összeg nem nevezhető tete-mesnek, tekintve, hogy az alföld egyik legvagyonosabb marhatartó városa, épen e pusztáinak köszönhető jóléte és gazdagsága legtetemesebb részét.

Midőn a bíró megjárta a basa, a nazur a szubasák hivatalát, a kapott nyugtáványokért kifizette a czédula-váltáságot, 1, 2, 3 tallért darabjáért, számos vetett magával a kiadott pénzről. Ugy taláta, hogy több hiányzik 200 forintjánál. Pedig egy fillért sem vesztegetett el. De ez idétt több olyan pénz járt, melyért nem adtak meg teljes értékét. Ez évben jött be a német pénz, s már akkor is csak veszteséggel fogadták el. Annnyival kevesebb a még rosszabb verésű török apró pénzt, melyek közül főként *timon-*

nal volt az ország elárasztva. Egy tallérnak rendes értéke 1 ft. 50 denár volt. De már néhány év óta 1 ft. 60 denárt adtak érte. A timonnak rendes értéke 20 denár volt, de már Körösön 9 timont adtak egy tallérért; Budán pedig 11-et vettek el. Ekkép a város pénzének egy része timonból állván, vesztesége 200 ftnál többre rugott.

Ennyi fizetés és vesztesség után végre szabadabban lélekzett a bíró. A hivatalos teendők el voltak végezve, s most elmehe-tett egyetmás szükséges holmik bevásárlására. Az, hogy pénze elfogyott, kevésbé aggasztá őt, Ozmán török és Márton zsidó akár egész boltjukat átadták volna hitelen. Vásárolt hát karmazsin és kordován csizmákat, párját egy tallérért, szattyán csizmát féltallérért, persa szőnyeget 12 tallérért, egy pár vég abaposztót, végjét 2 tallérral a város szolgái számára, szattyán kapuzát 75 denárért, egy oka borsót, egy pár oka török dohányt, okáját 70 denárért, kávé, cukrot, mit akkor nádméznek hittak, s végre barsonyra galland nélkül készült rása szoknyát, *üstemet, kürdüt*, főre való patyolatot, ingváltat; ez utóbbiakat a szakácsasszony számára. De e czikkek közül csak a dohány és kávé volt a városházához véve, hol — mi tagadás benne? — tanács uramék szerették a jó török dohányt és török kávé. Ők külömben is terhes hivatalukat egészen ingyen önfeláldozással folytatták, ne sajnáljuk hát e csekély-séget tőlök. A többi vásárolt czikkeknak más rendeltetésök volt. Mindazon fizetés mellé, mely a magyar kormányt s magyar urakat illette, járt valamely ajándék. aba csizma vagy szőnyeg, — mert kezdetben ezek tették a földes uri jog elismerése végett fizetett adót, s csak utóbb lassankint járult azokhoz pénzfizetés is. Az értékesebb árukat Budán kelle beszerezni, mert a város boltja ilyenekben szegény volt. S aztán a vásárlást sem leheté halasztani, mert elérkezett a magyar adófizetés ideje.

Valóban legnezetesebb s legemlékezetesebb e korból a hódoltságának viszonya a magyar kormányhoz.

Tényleges határozott ur az egész hódoltságban a török volt. Seholy e darabka föld sem létezett, melynek ne lett volna török birtokosa, a kormány vagy egyesek, a mint a birtok minősége hozta magával. Az adózási rendszer, a közigazgatás, a kormányzás egészen török lábra volt állítva. Minden ügyet török tisztviselők láttak el, minden ítéletet a török kadia mondott ki, az egész hadügy, felfegyverkezés a török seregek kezében volt. A hódoltságának két kötelessége volt, fizetés és engedelmesség. Háboru alkalmával ő szolgáltatata az élelmet, fuvaros szekereket, hadi szükségleteket a török táborba, békében vesszűt, kézi munkát, palánk karót a várak és palánkok megerősítésére, melyeken belül lakott a török katona és török tisztviselő, s melyekben ha korlátlan urnak is látszott, kevesebb hatalommal birt, mint maga is hitte.

Ime még palánkja mellől sem mert erős kíséret nélkül kimozdulni, csak parancsait küldte ki, — melyeket lehetetlen vala nem teljesíteni, mert fegyveres erő állt fegyvertelen nép mögött. Csaknem másfél százados megszállás után ott állt, a hol az első nap; idegen volt a földön, melyer magának nevezett. Semmit, semmit sem ért el a leigázott, kiszarczott néptől. Midőn a vezér száza menő fényes kíséretével megállt Körös piaczán, turbánja ragyogott a drága kövektől, selyem kaftánja kivarra arany skófiummal, bélelve hermellinel, ragyogó kardja, a bő nadrág, az aranyozott saru, Arabia büszke ménje, a hozzá hasonló cifra cseledés, a vakító pompa, mely egész keleti fényben te-

rült el, mindez az abaposztóba öltözött nép, — az egyszerű bíró előtt, ki süvegét leemelve állt, csak cifra látvány volt, melyet ez olyszzerű kíváncsisággal szemlélte, mint a medve-tánczoltatót, ki olykor megfordult városában. Pedig tudta, hogy csak vallását kell elhagynia, csak renegáttá kell lennie, hogy mind e pompa föltárujon előtte. Pedig saját szemével látta, hogy gombkötő uram, csak nem rég hozzá hasonló paraszt, most itt van a kíséretben, mint szubásja, parancsolója De az alázatosságban, melyvel erre nézett, több volt a megvetés s az undor. Annival melegebben ragaszkodott ősei egyszerű erkölcséhez, melynek pusztán tisztasága lelkét türesemre és kitartásra edz. Annival fenségesebbnek látta hitének tanításait, melyekkel oly keményen ostromozta, ha növedett, oly édesen vigasztalta, ha csüggedt, rideg, egyszerű, de becsületes lelkipásztor. Sem kényszer, sem csábítás nem téríték el hitétől, hazájától. Erején felül fizetett 25—80 fra menő adót évenként, erején felül tett mindenféle szolgálatot. — Egyik

alól sem vonta ki magát, hogy hitétől és hazájától elszakadva, osztályosa legyen ezek üldözőinek. Sőt mondhatni, zúgolódás nélkül viselt egy más terhet, önkéntesen emelte ezt vállaira, mert ezzel igazán szolgálta hazáját.

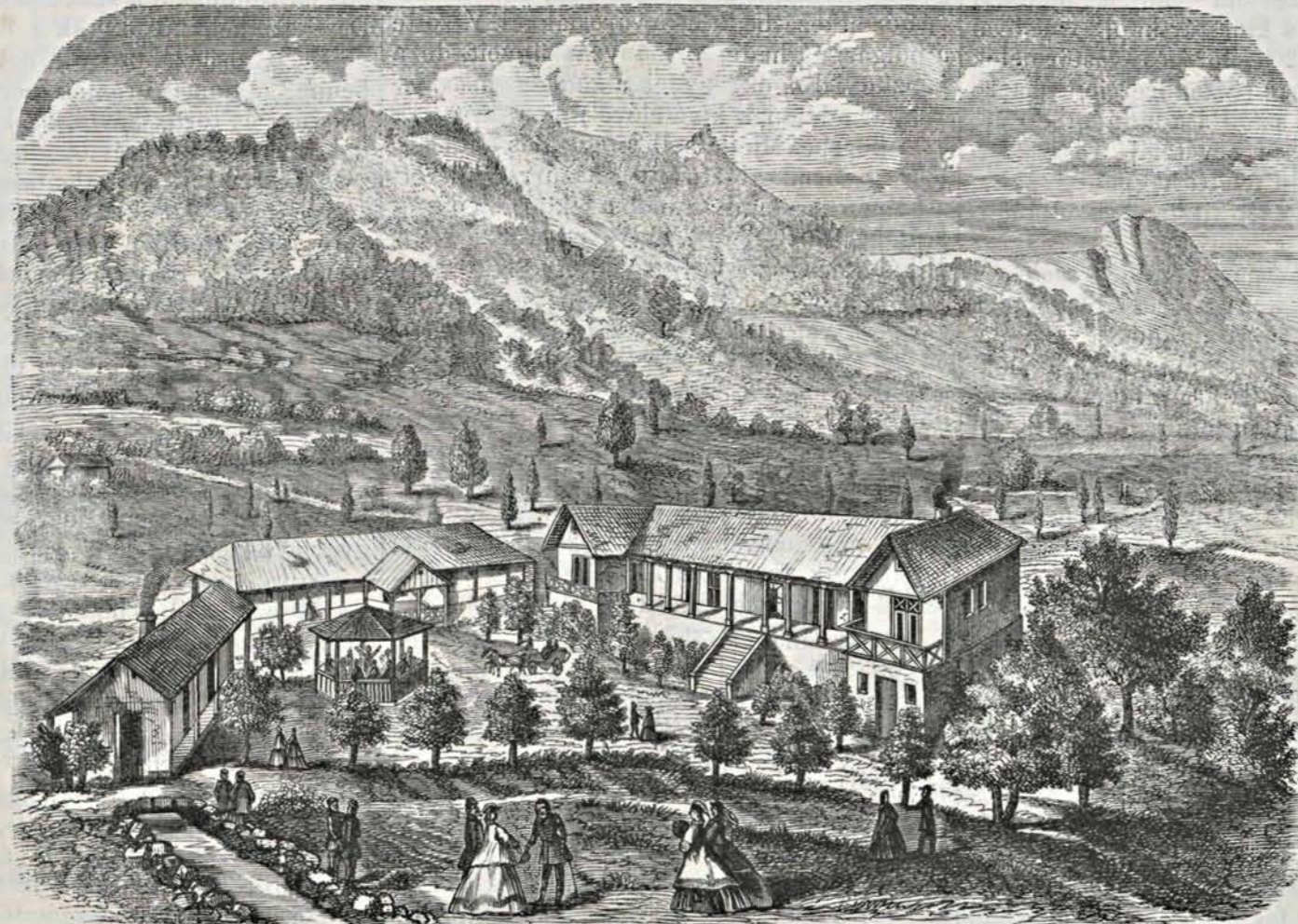
A török alatti vidék csak mint bevégzett tény, mint kényszerűséget ismerte el a hódoltságot. Valójában és lényegében fenntartotta viszonyát Magyarországhoz. —

Azon vármegyék, melyek egészen a török kezében voltak, a hódoltságon kívül megalkultak.

Volt székhelyök valamely hódoltságon kívüli várban (pl. Pestnek egy ideig Fülek, egy ideig Nógrád vára volt székhelye), tartottak rendes gyűléseket, s ezekben azon nemesség, mely habár birtokon kívül, de jogot tartott az ősi vagyonhoz, s a behódolt helységek követői vettek részt. Itt folytatták a pereket, hoztak statutumokat, végeztek a felebvezések felett, kivetették az adót a hódoltságra — felannyit, mint a nem hódolt helyekre, s gondjok volt, hogy az beszolgáltatassék. Nyoma van, hogy Körös városa az adónak minden kivetett nemét lefizette, minden munkálatot pontosan végre hajtott. Most is, a mint Szemere uram Budáról haza jött, sietett a derék árenda összeszedésével.

A magyar törvények szerint ugyanis minden jószág tartozott papi tizedet, dézsmát fizetni, vagy terményekben, vagy kiégvény szerint bizonyos összegben. A mohácsi nagy veszedelem után sok papi jószág

világi kézbe került, sok papi tized háborui czélokra fordított. A hódoltságban lehetlenné vált ezt természetben szedni be, itt hát a tulajdonos megalkudott egy bizonyos summában. Körös 325 frot, egy persa szőnyeget és egy pár karmazsin csizmát küldött fel a väzci vicarius arendatorának kezébe. Aztán itt vala a német impositio fizetésének ideje, t. i. élelmi szerekért a német seregnek bizonyos összeget kellett fizetni. Ezt eddig a megye vetette ki, s most nem fért a tanács fejébe, hogy ezt a német tábornoknak fizesse. Panaszt terjesztett a megyére, hitte, hogy az megorvosolandja. Még egy más ügy is forgott fenn. A múlt évben a boszorkány dombon egy boszorkányt égettek meg; a büntetésnek ez a neve nagyon sok fizetéssel járt. A töröknek minden bünyösért fizetni kellett, a vérdíj pedig, mely halálos büntetés után járt, tetemes összeg volt. Kifizették a vérpénzt, kinyerték a megyétől az ítélet megerősítését, nagy költségen hóhért hozattak s a szerencsétlent kivégeztették.

Brebi fürdő. — (Lásd „A Tisza bölesője“ című cikket.)

A példa nem használt: ujabban fogtak el egy boszorkányt.

Ez ügy a fontosabbak közé tartozott s az ilyeneket nem egyedül a tanács látta el. Vásárok alkalmával vagy a három város, vagy a fogott bírák törvényszékét tartották. Körös, Kecskemét és Czegléd már együtt is bizonyos solidaritásban állottak egymással. Együtt keresték a közös sérelmek orvoslását, a tulesigáztott követelések leszállítását. De a többi helyekkel is megvolt, habár a lazább összeköttetés, mert a magyar törvények az ilyen közös törvénykezést megengedék. A szomszéd helységek vásárra megjelent tanácsbeliét a bíró összegyűjtötte s a fontosabb ügyeket, kihágásokat elébe terjesztette. Ezek a *convocatus* vagy fogott bírák voltak, kik magán ügyekben, paráználkodás, káromkodás esetében kimondták ítéletüket: kalodába-zárattak, eklézsia-követés, nyelv-váltás, kiűzetés a városból, vagy kiszolgáltatás a török rendőröknek (szubásáknak). De ha az ítélet halálos volt, felterjeszték a megyére, s ha ez helybenhagyta az ítéletet, a végrehajtást megvásárolták a

töröktől. A fogott bírák most is, a juniusi vásár alkalmával kimondták a halálos ítéletet, de a megye nem találta indokoltnak s az állítólagos boszorkány ezuttal megszabadult. Azután a tanács végezte el saját ügyeit. Egy pár kisebb bünyös a strázsa-torony kalodájába került, a tilalmasban talált marhák, juhok gazdáit megbírságotlák, a kisbíró kaszásán hazugságáért 40 denárt vontak, beszédtek idegenektől a vásárpénzt s az esküvőpénzt a talált marhák tulajdonosaitól. (Vége következik.)

Schleswig-Holsteini népviseletek.

Most, midőn Dánia és Schleswig-Holstein felé fordul a közfigyelem, nem lesz érdeketlen néhány szóval ismertetnünk az ottani népet, annyival inkább, mert az egyesült német hadak sorai közt magyar ezredek is harcolnak; lássák legalább az irthon levők, hogy távoli honfaink milyen népek közt forognak.

Ezuttal néhány dán sziget lakóinak népviseletét mutatjuk be.

A halli apró szigetek Schleswig nyugati partján fekszenek, oly alacsonyan a tenger színe fölé, hogy síkságaikat minden erősebb dagály egészen elárasztja. Ezért a házak mesterségesen készített halmokra vannak építve. — Fa az egész síkságon nem terem, valamint források sincsenek, úgy hogy a lakosok medencékbe gyűjtött esővizet inni kénytelenek. A talaj csak füvet, s néhány karfiol-féle növényt terem, s juhtenyésztésen kívül semmire sem alkalmas. — E szigeteken csak egyes családok laknak, s dagály alkalmával a tengerből, apálykor pedig iszap-pal vannak

körülvéve. Csak vasárnaponként vezetnek át egy-egy nagyobb szigetre, hogy templomba mehesse- nek, s egy hónapban egyszer Husumba, hogy gypjaikat, szénájokat, s az általok otthon készített harinyákat liszettel, zsírral, théával vagy kávéval s egyéb szükségessel cseréljék be; de ez is csak enyhe időjárás mellett történhetik; télen át e lakók hónapokig sem látnak idegen arczot. A férfiak rendszeren matröz ruhát viselnek, s míg meg nem nőülnek, hamburgi lakójokon vannak szolgálatban, s közülök kerülnek ki a legvállalkozóbb grönlandi utazók. A nők viseletét képzünk mutatja.

Fanfő sziget Jütland nyugati partján szintén közel van a schleswigi partokhoz, s igen kevés lakót számlál. A férfiak, mint a dán szigetek egyikén, itt is tengerészettel foglalkoznak, s a nők szántják, vetik a földet, ezeket aratnak és gyűjtö- tenek. E nők többnyire erök alkatu s szép arcu teremtésűek. — Hogy arczuk finomságát el ne veszítsék, azt gondosan őrzik s a házon kívül oly különös fejdíszszel jelennek meg, mely az egész ábrázatot eltakarja. E furcsa viselet különben Föhr és Sylt szigeteken is előfordul. E fejdísz többnyire barna szövetből áll, s valóságos álarcot képez.

A Lasó szigeti nők, — mely sziget a Kattegat közepén fekszik, — büszkék rá, hogy az egész háztartást és gazdaságot majdnem egész éven át maguk vezetik. A férfiak kizárólag csak tenger-é

szek. Dolmányuk saját szövésű, fonásu gypjuszövetből készül, mely vörös szegélyllyel van díszítve. Mellükön ezüst kapcsokat viselnek, mit a szegély- nyebbek természetesen csin kapcsokkal pótolnak.

Amager szigetét csak keskeny víz választja el Seelandtól, s lakóinak felét azon 14 hollandi család maradéka képezik, melyeket a 16-ik század elején II. Keresztély király telepített oda. A nem egészen egy □ m² földnyí téren jelenleg 6500 ember lakik, a kik a hosszú idő dacára, régi hazájuk szokásait, nyelvét s viseletét mind ezeitig megtartották. Szorgalmas kertészek, azért e szigetet Kopenhága zöldszéke kertjének nevezik. — Sajátságos hollandi viseletüket a sziget másik felének dán lakossága is elsajátította. **

Temetkezések a templomokban és városokban.

Közi Dr. Bardocz Lajos.
(Vége.)

A templomban való temetkezés ártalmassága már régen el van ismerve, s már régóta foly is a harcz e helytelen szokás ellen. Többi közt *Gedike* a berlini havirat 1785-dik évi folyamában köz-

lövő temetők nemcsak térfogatukon, hanem környékükben is dögleletes levegőt terjesztenek el, és mi azt, főleg a nyári napokon minden pillanatban magunkba szívjuk, mit a temetők körül lakók eléggé tapasztalnak. A híres tudósok *Haulion* és *Fernel* már 1554-ben, és *Meroy Geoffroi* és *Hunault* 1738-ban tapasztalták a rosz következményeket, melyeket a városokban levő temetők előidéznek. A tapasztalatok nagy részben Párisban, az „ártatlan gyermekekhez“ címzett temetőben gyűjtettek. *Haulion* és *Fernel* állítják, hogy a pestis idejében ezen járvány a „szentháromsághoz“ címzett temető közelében sokkal tovább tartott, és sokkal több embert ejtett áldozatul mint egyebütt. Az „ártatlan gyermekekhez“ címzett temető körül lakók 1737-ben és 1746-ban panaszokat tettek, hogy lakásukon kiállhatlan dögleletes bűdösség uralkodik. E tárgyban jegyzőkönyvek is vettek fel. 1755-ben magya a biztos gözt látott egy sirtől kiemelkedni, és később arról értesült, hogy az ezen sirt szomszédságában levő ház lakói hidegláza estek, mire nyakdagaganatok következtek. E tájon a bűdösség főleg akkor volt nagy, ha a nyugati vagy délnyugati szél fűt. A fiatal emberek, kik e környéken laktak, rosz kinézéssel bírtak; a hus is korábban megromlott itt, mint egyebütt.

A halli szigeteken.

Lasó szigetén.

Schleswig-Holsteini népviselet.

Fanfő szigetén.

Amager szigetén.

lött e tárgyra vonatkozó kitünő értekezést, melyből legyen elég e helyen csak a következőket említeni.

„Semmi sem nehezebb, mint a helytelen szokásokat, melyek évszázadokra terjedő kor által vannak tisztelendőkké téve, csupa okoskodással kiirtani. De a dolog még végtelenül nehezebb válik, ha ezen szokások valamely vallási eszmékkel állanak összeköttetésben... Az ember azt hinné, hogy a leggyűnyűbb emberről is megfoghatóvá lehet tenni, hogy nagyon helytelen dolog, ha az isten házáat sirtóltá alakítjuk át. Azt hinné az ember, hogy a leggyűnyűbb is felfogja, hogy a rothadó hullakból ártalmas gőzök fejlődnek ki, melyek a legveszélyesebb betegségeket idézhetik elő; hogy nagy eszélytelenség a halottaknak kézszívetésért szabalmat adni, hogy az őket megföldeljük. De a harcz, a szokás, a hiúság és a vallási előítélet ellen, melyek itt egyesített erővel harcolnak, nehezebb, mint Herculeusé volt a száz feji hydra ellen. — Mindaddig, míg annyi hitiszónok saját példájára által szentestíti e csunya szokást, és a templomban temetkezést akár kevélységből, akár belátás hiányából illedelmesebbnek tartja, s ezáltal sok hiu világi emberben is vágyat ébreszt, hogy magát inkább gyóntató atya oldala mellé, mint a szegényre néző pópé közé temettesse: mindaddig mondom, míg oly sok

eltöröltetnék, mely egy sötét barbar idők maradványa. Mert ha a történetbe pillantunk, úgy találjuk, hogy a templomban temetkezés oly időszakban vergődött életre, melyben a vakbuzgóság a rendőrség több tárgyát a vallással szötte össze, és a jámbor vakhit az emberek fejét annyira ködfátyolba burkolta, hogy oly dolgokban hittek szentséget feltalálhatni, melyeket az ép ész már korábbi időkben ép úgy szentégteleneknek tartott, mint „ártalmasoknak...“

Röviden az elmélet és a tapasztalás azt bizonyítja, hogy a templomban temetkezés az előkre nézve felette veszélyes; s ennél fogva nagyon jó és celszerű volna, ha ezen szokás egyszerűen és minden megszorítás nélkül eltöröltetnék. Minél nagyobb valamely állam a felvilágosodás, annál inkább oszlanak az elítélteket, és annál könnyebb benne ezen vakhit és haszonlelés szűlte szokást kiirtani.

Azonban a templomban temetkezés kiirtásával még korábban lesz a hullák általi mérgezés eltávolítva mindaddig, míg a temetők a városok faluk közelében vagy a lakházak közelében léteznek. Még számosak a helyek, hol a temetők a városokban és falukban fekszenek. Ehhez járul, hogy a városokban, főleg a népesebbekben ezen kívül is egy sereg, az egészségre nézve ártalmas gőz van elterjedve. A városok és faluk közelében

Versaillesben a *szent Lajos* temetőből lefolyó víz a közelékvő kutak vizét annyira megromtotta, hogy a király kénytelen volt a temetőt a városon kívül helyzetetni, mi 1774-ben történt. Bois le royban 1779-ben döghalál ütött ki. *Galleron*, ki ez ügyben a kir. tudós társaságnak jelentést tett, írja, hogy a temetkezések szaporodásával a temetőhöz legközelebb lakók legtöbbet szenvedtek e betegségben.

Ezen, és sok más itt elő nem sorolható példák hangosan szóló tanuk arra nézve, hogy nagyon veszélyes a halottakat a városok és faluk, s általában az emberi lakások közelébe temetni. — Minthogy a templomok rendszerint a temetők közepében fekszenek és az ajtók istenitisztelet alkalmával nyitva állanak, kétséget nem szenved, hogy a rothadó hullá ból kifejlődő levegő a templomba nyomul, hol a hievkre nézve annál ártalmasabb válik, minthogy az aránylag kis téren rendszerint sok ember van jelen, kik részint lélekzés, részint gözkörük által a lehető tiszta levegőt is megromtják s a vér felfrissítésére alkalmatlanná teszik. — Sok helyen a felkészlak és az iskola is a temető közelében fekszik, s így az azokban tartózkodók az ártalmas hullagőznek vannak kitéve.

Az emberbaráti szeretet és kötelességszert, az államrendőrség, az egészségügy és tisztaság

A kitisztítás.

Ehhez a nyomtatókat én így szoktam fogadni szerződésileg.

1-ső rostálás. A nyomtatók tartoznak a szórás helyett — mert ezt nem lehet — fordítás közben kis kézi az az közönséges gyalog, házi rostan a polyvás szemet átésztenni, — mert míg a nyomtatók vellára támaszkodva, vagy pipaszó mellett félrehúzódva töltik az időt, az alatt ezt megtehetik. — Mindegyiknek van többnyire felesége, gyermeke; ezek folyvást segítenek, értvén ha közel szomszéd falubeli a nyomtató. A polyvát, mint abrakot, rendes raká-kába kell töltögetni, és a félig tisztított magnak minden este zár alatt a magtárban kell lenni.

2-ik rostálás. A nyomtatás végeztével, a nyomtatók tartoztak a nagy szelelő-rostan kiszélni, hozzá levén alkalmas rosta-szemek készíttve.

3-ik rostálás. A nagy szelelő-rostan történt munka után, tartoznak az úgy nevezett s elkészített gomborkát kézi rostan átjeitni. Ez olyan rosta, a melyen aláhull a gomborka, fölül a rostanban megmarad mind azon szemét, a mi nagyobb szemű amannál; az a rosta helyett a nagy szemű ritka szitát is lehet használni.

4-ik rostálás. Mivel a száraz mag port szokott verni, ezután minden rosta-szem nélkül, a nagy szelelő-rostan át kell keresztelni az az kiporolni és ekkori állapotában a csel el van érve. Valódi szép látvány egy ilyen gomborka-garmadát nézni. Ugy hiszem, hogy sokak előtt fáradságosnak tetszik ezen munka, a mely itt elő van sorolva a kitisztítást illetőleg; azonban ha belefog az ember, gyorsan megy egymásután.

5. Mindezen munka véghez viteléhez kapják a nyomtatók munkabér fejében minden tizenharmadik pozs. mérőnek a pénzbeli árát a hogy eladatik, vagy ha úgy tetszik nekik, a tizenharmadik mérő helyett búzát; — de gomborkát seha sem. — A nyomtatóknak gunyakkal, tarisznyakkal, — az ebédhordóknak fazekakkal, butyrokkal a garmada körül letelepedve érkezni nálam megszabad.

Miután a hozzáim küldött levelekben sokak által föl vagyok kérve a gomborka-rostáknak hol és kik által lehet megnyerhetése végett; erről gondoskodandom. — a jövő május hónapban apró formákat küldök mind azon főbb városok némely rostaszemkötő mestereihez, a melyek vidékeiről érkeztek a megkereső levelek, és mind azon mesterek neveit és lakásait közre fogom bocsátani a „Vasárnapi Ujságban.“

Czérna István.

Gyöngyhalászat a Verestengerben.

Az arabok a gyöngynek képződését a kagylóban ép oly költőileg, mint gyermekik gondolkodás-módban beszélnek el. Állítják ugyanis, hogy a gyöngy-kagyló természeti ösztönével fogva zivatar közelgésével a tenger tükreire emelkedik, rezgő kagylóit felnyitja s egy eső-cseppet fog fel, mely keblében ezután lassankint igazgyönggyé képződik. A ki azt terekedni bizonyítani, hogy a gyöngy nem egyéb, mint egy, a kagyló belanyagával, annak belső alakulására szolgáló anyaggal bevont keményedtség, — úgy tekintenek, mint hiteltelen. Azon kedvencz hiedelmükből nem akarnak kibontakozni, melynélfogva az igazgyöngyöt az ég és tenger párosodása folytán keletkezettnek lenni tartják, mely hiedelmüket a gyöngynek tisztá, titokteljes fénye még inkább megerősíteni látszik, és a gyöngyhalászatok a fáradságos és veszedelmes munkánál felbátorítja. A Verestenger partjai és sziget lakóinak egyik terjedelmes kereskedelmi ága a gyöngyhalászat, miert is e czéltől május, június és július hónapban számos bárka lebeg a tenger tükreire.

A fiatal kagylóknak, mig tekinő képződésben van, megmarad ereje s mozgathat; azonban minél vastagabbak és nehezebbek lesznek a tekinő, annál tonyább lesz a bennél állat, mig a tengerben egy alkalmas, élelmezésére szlgáló gazdag helyet keres ki, hol ezután folytonos télenységben megmarad. Kisebb élősdiek (paraziták) a kagyló tekinőnek egyenlően kiültszeseibe lernaknak, és végre oly vastagon körülül ezik, hogy a kagyló meghal. Kagylóknak ily összehalmozásából kagylózatnyok keletkeznek, s végre kövült kagylósziklák.

A Dahalak környékén kifogott asztriga rendezen kerekded, kiesen is átmérője körülbelül 5 — 6 centimeter. Nem minden kagyló tartalmaz gyöngyöt is, néha 20 — 30 — at feltörnek, mig bennök egyre akadnak. — Azért szükséges, hogy a kagyló nagyságra nézve kellőleg ki legyen fej-

lődve, mert a kisebbekben van bizonyos anyag, mely lassankint igazgyönggyé képződik.

A Vöröstengerben a gyöngyhalászat bárkákön történik, melyeket Sambruk-nak neveznek, erős evezőkkel és gyöngyös vitorlákkal ellátva. A bárka személyete 12 — 14 emberből áll, s ezek felerésze buvár. Ha a gyöngyhalászat alkalmas helyet talál, s a kagylókat a tenger tiszta vizén át meglájk, horgonyt vetnek, s a buvárok ekkor „Bism! Allah!“ (Isten nevében) kiáltással vízbe ugranak, a kagylókat üszekotorják vagy ahhoz alkalmas szerszámaikkal letörve egy, a bárkáról leeresztett kosárba rakják, melyek megtelvéen, felhuzatnak s a bárkába borítottak, s csak akkor térnek hazafelé, ha ez tökéletesen meg van terhelve.

A leggyesőbb s gyakorolhatt dahalak buvár legfőbb két perczig maradt viz alatt a azután a tenger színére buvka, egyik kezével a bárka oldalába kapaszkodik s pár pillanatra pihenve, nehéz munkáját újra folytatja s csak tökéletes kimerülése után száll ismét a bárkába, hogy magát kinyugodhassa. Ilykép a buvár mintegy harminczszor bujik napjában különféle helyeken viz alá. — Ebédjüket, mely kenyér s pálmaszilvából áll, a tengeren költik el. — Egy ügyes s erős buvárokkal ellátott bárka naponként 3 — 4 ezer kagylót képes halászni. Midőn a bárka tökéletesen megtelt, a falu vagy sziget felé, honnan kiindultak, vitorláznak. Odaérkezve a kagyló a parton, egy arra különösen elkészített helyre rakatnak, hol a bárka személyete zsegek vagy kések segítségével a kagylókat bámulatos gyorsasággal feltöri. Ha a kagyló felnyitott, az abban talált vizot nyálkás hus apró fogókkal gondosan megvizsgálják, a talált gyöngyök kis edényekba tétetnek, a tekinő pedig a tengerbe visszadobtatnak. A hus napon megszáradik, elteszik s az év nagy részén ez nekik eladatul szolgál, mit nagyon józónak, egészséges s erőt adónak lenni állítanak.

A gyöngyök eladásából befolyt ár a buvárok és a többiek között egyenlően osztják el; megjegyzendő azonban a bejött ár igazságos elosztása, mert ez-n emberek annyira tisztelik egymás jogait, hogy e tekintetben az osztásnál közöttük viszály s perpatvarokdás soha sem fordul elő.

Arki Béla.

Egyveleg.

*(Fényképezés az ember bőrére.) Egy bécsi lap jelenti, hogy egy ottani fényképező felfedezte, min lehet az emberi bőrre fényképezni s ott a képeket megállandósítani. Erre különösen alkalmas a megkopaszodott fénylő fejbőr, melyre az illető művész arczképeket, vagy a mi még több, a legdusabb hajképet ugy oda teremti, hogy sohasem lehet lemosni. Az új találmány varázsa oly nagy, hogy az „Alter Fleischart“ ról több öreg ur oly pompás haját fényképeztetett megkopaszodott fejbőrére, hogy minden ismerőse megcsodálta.

*(Uj szerkeztű gépkocsit) talált föl egy brünni gépész, Fiala, mely nemcsak síkon, hanem lejtőn is föléle, lőerő alkalmazása nélkül is könnyedén halad. A napokban tettek vele kísérletet Bécsben, mondhatni fényes sikerrel. A gép meglepő gyorsasággal szaladt az „auwinkel“ jöcskán meredékes dombjára, megkerülte a postát és a kereskedelmi miniszterium épületét, s mindenütt bámész tömegektől kísértette, végre a postahivatal egyik szinijében helyzetett el, hol a közlekedésügy magas hivatalnokai által szorgos vizsgáltnak vetetett alá. A kísérletet a legközelebbi napokban folytatni akarják. Előnyösen kitűnik e gépkocsi más hasonló találmányok fölött azáltal, hogy könnyen igazgatható, sebesen halad s mozgásban tartása csak csekély erőfeszítést igényel. Ara is jutányosnak mondható, mert egy négy üléses elegáns kocsi 200 finál aiig kerül többé.

*(A napapuri Radasa palotája) legett. A kár mintegy 120,000 font sterling. Az épület 150 év óta áll fenn, faozlopokon emelkedett, melyek pompás faragványokkal voltak díszítve. A bennszülöttek virágot s olvasztott vaját öntöttek a lángok közé, hogy megengeszteljék a tüzistent, de ezzel csak éleszték azokat, mire kétségbeesve javveszékelní kezdtek: „Az istenek neheztelnek ránk!“ Végre egy csapat angol katona fellegyverkezve jött a hely szinére, de már későn. A Radasa maga a bámész nézők közt állt s nyugodtan szemlélte, hogyan lesz ősei bölcsőjéből por és hamu. Aroczának egyetlen izma sem árult el valami benső felindulást.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

*(Rep-dt harangoz kiigazítása.) Mésesi István gyoroki iparos azon fölfedezést tette, hogy a megrepedit.harangot egyszerű módon s a nélkül össze lehet forrasztani, hogy az egészet újra kelene önteni, s a mellett, hogy a harang a régi repedésnél többé újra el nem hasad, eredeti hangját is teljes tisztaságban visszanyeri.

*(Magyarország dohány-termelése 1867-ben.) A legutóbbi hivatalos közlés szerint az 1867-ik évi pénzügyi időszakra beszerzendő dohány-mennyiség 800,000 mázsára van tve 8,634,000 ft., értékkel, mely bevásárlás következő helyekre ekképen oszlik el: Pesten beváltandó 593,000 ft. Szolnokon beváltandó 1,13,000 ft. Aradon beváltandó 2,905,000 ft. Debreczenben beváltandó 755,500 ft. Nagy-Károlyban beváltandó 180,000 ft. Vásáros Náményea beváltandó 223,000 ft. Tolán beváltandó 547,000 ft. Barson (S-mogy) beváltandó 267,500 ft. Marosvásárhelyt (Erd.) beváltandó 96,000 ft. Szegeden beváltandó 1,922,000 ft. Ellenben a magyar koronához tartozó tartományok fogyasztása tesz 213,086 mázs. 14,750,000 ft. értékben, és pedig Magyarországé 159,882 mázsát 11,333,000 ft. értékben. Horvátországé 21,000 mázsát 1,630,000 ft. értékben, Erdélyé 32,203 mázs. 1,820,000 ft. értékben. Tehát Magyarország egész dohány-termelésének értékén felül még 6,116,000 ftot fizet gyártási költség és dohányátléka.

Közintézetek, egyletek.

*(A magyar tudományos Akademia) bölcséleti, történytudományi és történelmi osztályainak e hó 14-ikén tartott ülésében két jeles előadás tartotta feszültségben a közfigyelmet. Az egyik Horváth Boldizsár uj 1. tag széköfoglaló értekezése volt, ki azon befolyást fejtegette, melyet az osztrák törvénykezési reform a közelmúltban erkölcsi és anyagi életünkre gyakorolt. Értekező nem tagadta, sőt kiemelte az osztrák törvények fényes oldalait, de kimutatta egyuttal, hogy azok mindamelllet se az erkölcsi, s az anyagi helyzetet nem javították. Az új törvények nem mentek át a nemzet vérbébe, csak ellenzenvet gerjesztettek, minek okai voltak: részint a törvényhozás módja, hogy t. i. nem alkotmányon uton keletkeztek; részint azon körülmény, hogy a reform tulment észszerű czélján, s politikai és pénzügyi czélokna szolgált eszközzel; továbbá, hogy az új törvényeket visszaható erővel is fölruházta, a régi jó törvényeket is eltörülte, az ujak meggyárlag, halomra készültek. Mindezeknélfogva bizalom és tisztelt nem gerjedtetett irántok, és a polgárok csak kijátszásukra éreztek magukat ösztönözve, a mi pedig az erkölcsi rendszer káros. E tapasztalatokból értekező tanulság vonta ki, hogy valamint egyetlen nyelv élelbeletetése ábránd és egyetlen közös, mindn betegségre való gyógyszer mystificatio: szintegy képtelenség egyetlen közös törvény kalapja alá szorítani különféle nemzeteket. Absolut jó törvénykönyv ninc, de viszonylag az a legjobb, a mely a nemzet jogfogalmaival leginkább összehangzik. A magánjog-rendszer fölforgatása veszélyesebb bármi politikai forradalomnál s mégis leginkább korlátlan hatalmu kormányok szeretnek hozzá folyamodni. Az ilyen fölforgatás megingyítja a jogfogalmakat, megtámadja a mult iránti bizalmat, csökkenti a bizalmat a törvények iránt s erőszakos változtatásokra ösztönöz. Minden tekintetben legczélseztűbb az alkotmányos törvényhozás, mely folytonosan magából a nemzet közvéleményéből fejlődik. — A másik értekezést Purgstaller József r. tag tartotta a „létezők eszmiségéről“ Fichte Schelling és Hegel nézeteit fejtegette és bírálva. — Végül a titoknok Beratti Bertalan két olasz röpiratát mutatta be, melyek Crony-Chanelnek Arpad véreből való származása ellen vannak intézve.

*(A magyar országos ipar-egyület) e hó 14-én tartó alakító közgyűlését b. Eötvös József elnökléle alatt és Feszli város-tanácos, mint országjeljedelmi biztos jelenlétében. A megnyitó beszédben az elnök kifejté azon okokat, melyek hazánkban az ipar fejlődését szükségessé teszik. Ezután a tollvivő Galgóczy Károly által felvasolt alapzabályzati terven némi módosítások tétetvén, az ekkép módosított alapzabályzat ki fogják nyomtatni s aláírás végeit megküldik az iparosokhoz.

TÁRHÁZ.

*(A magyar földhitelezési) igazgatóság, e hó 14-én tartott üléséből, a kölcsönérő ezental folyamodni akarók érdekében kijelenti, hogy miután a mult évi nagy gazdasági válságból folyó, rendkívüli körülmények miatt oly nagy számmal érkeztek be kölcsönkérvények, s oly mennyiségre mennek az azokban kért összegek, hogy e kérvények tárgyalása és elintézése az ezen összegek erejéig kibocsátott értékpapíro értékesítése, legjobb esetben is, legalább egy, de valószínűleg másfél évig igénybe veszi az intézet tevékenységét: ennél fogva ez idő szerint csak olyan újabb kérvények benyújtását tanácsolhatja, melyeknek tárgyalását a folyamodók a fennebb érintett ideig elvárni képesek. — Az ezutáni beadványok közül egyedül az urbéri és vele rokon tárgyak s közelezettégek megváltása közvetítést illető kérvények azok, melyek ez időközben soronkívül is tárgyalandók lesznek.

*(A debreczeni takarékpénztár) — a mint bnműnkét tudósítanak, — e hó 13-ikén tartá tavaszi rendes közgyűlését. Az igazgató, elősorsolván a mult deczemberi közgyűlés határozatait, jelentést tón a mult évi eredményéről. E jelentés szerint az összes forgalom 2,146,880 ft. 95 kr., volt, tehát 308,559 ft. 40 krral több mint 1862-ben. A pénztár kezelése alatti vagy 508,825 ft. 30 kr., — 19660 ft. 41 krral több mint a megelőzőtt évben. Forgalmi jövedelem 21,216 ft. 73 kr., — tehát 1711 ft. 55 krral szintén több, mint 1862-ben. A forgalmi jövedelemből levonván az évi költségeket, 14,794 ft. 90 kr. tiszta jövedelem maradt, melyre nézve még a mult deczemberi közgyűlés úgy intézkedett, hogy 10% jótékony czélokra, 15% a tartaléktőkére, 75% pedig osztaléokra legyen fordítandó, mely esetben egy egy részvényre 18 ft esett volna. Hogy azonban a részvényesek most is a mult évihez hasonlólag 20 ft. osztalékot kapjanak, e közgyűlés megváltoztatta a régiebb határozatot, s a jótékony czélokra szánt összeget meghagyván, a részvények után járó osztalékot a tartalék összegből egészíté ki. A jótékony adományok így következnek: A főiskolában tanuló szegény szolga gyermekek közt kiosztandó 1600 kenyérre 500 ft a m. k. miégyetemnek 20 ft; a sarkterek rendezése körüli földmunkálathoz 500 ft; a kertész-egyletnek 200 ft; a „Hortobágy“ hetilap fenntartására 100 ft; Reszler színterületének segély 100 ft; a kistemplom építésére 100 ft; az izraeliták iskolájára 50 ft; kórházakra 15 ft; apróbb segélyezésekre 37 ft; az inség enyhítésére a választmány belátása szerint 250 ft.; összesen 1872 ft. — Az osztalék kiadása márt. 15-én kezdődött s az eredeti részvények előmátására fizetendő ki. — A közgyűlés bevégteztével lemondott igazgató, aligazgató, és választmányi tagok, kevés kivétellel, újra megválasztattak.

*(A debreczeni zenede.) mint levelezőnk írja, e hó 11., 12. és 13-ik napján tartá tavaszi vizsgálatát. Az ének-iskola, különösen az elmélet terén, még sok kívánivalót hagy fenn, s ohajandó, hogy mielőbb élelbelépjen azon új tanrendszer, minek szükségességét az igazgató-választmány még a mult évben belátta. A songora-iskola növendékei közül egy pár szép előhaladást tanusított, de a babér ezuttal a hedegű-iskola tanárát, Kohn Adolfot illeti, ki időt és fáradságot nem kímélve, négy osztályba sorozott 60 — 70 tanítványával meglepő eredményt tudott fölmutatni. Nem lehet azonban azon észrevételt elhallgatnunk, hogy a tanítványok ily nagy számát egyetlen tanárra bízni kissé tuláság, mert meg-történhet, hogy az eddigi kitartás, — épen a nagy erőfeszítés miatt, — könnyen meglankadhat.

Mi újság?

*(Azon segélyadományok összege), melyek az alföldi szükölködők fölségelésére magán-adakozások utján eddig a hatósági kezekbe jutottak, hivatalos kimutatás szerint a következő: 520,020 ft. 44 kr., 110 darab arany, 100 ft. 55 kr. ezüstben, 1327 ft. 70 kr. takarékpénztári könyvecskékből 4 db. huszfrankos, 1 db. öfrankos arany, 5 font sterling, 24 ft. 21 kr. olasz és 7 lat régi reped. Ebből eddig a hatóságok összesen 477,848 ft. 79 krt. és 100 db. aranyat osztottak ki.

*(A bányási szükölködők fölségelésére) az oláhországi kamara Bukarestben e hó 8-án egyhangulag 6000 aranyat szavazott meg, azon meggyezéssel, hogy ez összeg az említett szükölködők között nemzetiiségi különbség nélkül lesz kiosztandó. Az adakozások ugyanezen czélra még egyre folynak Bukarestben.

*(A német alapszág bukfenzei.) Pierer „Universal Lexicon“ 1-gujabb füzetében valami tudós szerző a magyar irodalmat ismertetvén, Döbrentei „Régi magyar nyelvelemkeit“, Barthy „Magyarország primásait“, és Vahot Imre „Még egy szó a nemzeti színházról“ című füzetét a magyar lyrai versek köze sorolja. Ezek aztán magyar lyrai versek! De még itt nem állapodik meg, hanem átér a drámairodalomra. Szerinte „Bánk bán“ Teleki írta, a „Kegyenczet“ pedig Katona. Továbbá azt mondja, hogy legjobb regényünk „Kuthy Lajos“, melyet Nagy Ignác írt. Végre pedig Vincze Paulint, a ki Pütz földíratát fordította s egy munkát adott ki a nevelésről, mint nőíróit mutatja be, nevezvén őt Pauline Vincze-nek. Ilyen az a hirdetett német alapszág.

*(A német alapszág bukfenzei.) Pierer „Universal Lexicon“ 1-gujabb füzetében valami tudós szerző a magyar irodalmat ismertetvén, Döbrentei „Régi magyar nyelvelemkeit“, Barthy „Magyarország primásait“, és Vahot Imre „Még egy szó a nemzeti színházról“ című füzetét a magyar lyrai versek köze sorolja. Ezek aztán magyar lyrai versek! De még itt nem állapodik meg, hanem átér a drámairodalomra. Szerinte „Bánk bán“ Teleki írta, a „Kegyenczet“ pedig Katona. Továbbá azt mondja, hogy legjobb regényünk „Kuthy Lajos“, melyet Nagy Ignác írt. Végre pedig Vincze Paulint, a ki Pütz földíratát fordította s egy munkát adott ki a nevelésről, mint nőíróit mutatja be, nevezvén őt Pauline Vincze-nek. Ilyen az a hirdetett német alapszág.

*(A „Színházi Látész“ című élénk kis napilap), egy évi pályafutása után, enapokban megszünt. Olvasóink emlékezni fognak, hogy midőn e lap keletkezésének híret vettük, a legmelegebben üdvözöltük, és legjobb reményekkel voltunk az ő szép missiója iránt a főváros tarka színezett közönsége között. Nézetünk szerint egy ügyesen szerkesztett ilyenemű kis napilapra Budapestent égető szükség volt és van, s itt minél nagyobb tért elfoglalni, csak oly érdem és dícsőség, mint bármi más uton szerett borostyán és babérok. S mit szólnunk most, midőn a meghódított tért egy rövid év múlva, minden nyomos ok nélkül, az illetők által hűlenül elhagyatva találjuk? Bucsnyitkozatában Szerdahelyi Kálmán szerkesztő kimondja, hogy „a lap megszűnését legkevésbé okozza részvétlenség“, hogy „a főváros lakossága e lapot mindig reményföltötti pártfogásban részesíté“, hogy „magyar lapnak helyben soha sem volt még felényi közönsége sem, mint ennek“ stb. S mégis visszavonultak, s a félig bevetett szánok további ostromáról mégis bátorlaltal lemondtak! Valóban jobb lett volna, hozzá sem fogni. Akkor legalább nem mondta volna senki, a mit most ki kell mondani, hogy a „Színházi Látész“ az ő motiváltalan visszavonulása által, tulajdonosostul, kiadóostul s szerkesztőstől együtt, paratlan könnyű véru haszontalanokdást vívénke véghez. Engedelmet kérünk. Béke hamaikra!

*(Elfogadatok Pest-n.) A fővárosban közelebből több elfogatás történt, melyek, mint a hivatalos „Sürgöny“ írja, becsmérszett fegyverek, proclamatiók s a békeszerető polgárok terrorizálására czélzó fenyegető levelek lefoglalásával vannak kapcsolatban.

*(El nem fogadott ajánlat.) A nemzeti színház igazgatósága a Budán tartandó színelőadásokról lemondott. Így a népszínház versenyadrs nélkül marad Budán, s megerősödését annyival inkább ohajtuk, mert csak így remélhető, hogy gondját magasabb műterdekkel felé is kiterjeszthesse, mire nézve nekünk az erélyes igazgató ígérete elég kezeség.

*(Jótékony előadás.) Virágvasárnap a pesti német színházban nagy akademia lesz az evang. árvaház javára. A nemzeti színházról Murzaka, Carina és Rabatinszky kisasszonyok énekelnek benne. Prielle Kornélia, Feleki és Szerdahelyi az „Egy csésze theat“ játszásk Bakody ur pedig újabb műve, „Attila“ nyitányát adatja elő.

*(A fogyasztási adó bérlői ellen) Egerben, mint a „Mátra“ írja, oly nagy az ingerültség, hogy hivataluk ablakait majdnem naponként beverik s falragasok is jelentek meg, melyek a bérlők és szolgák ellen a legerősebb tettelegességekhez hívják föl a közönséget. A bérlők pesti zsidók és hármán vannak.

*(Mérgekverő.) A napokban, — mint a „M.“ értesül, — Pétervársáron egy ottani lakost fogtak el, kíndl mintegy tizenkétféle mérget találtak. Már rég gyantu alatt volt, s hir szerint több mérgeztet vitt vighez. A hatóság megindította el-lene a vizsgálatot.

*(Uj lap.) A „Magyar képzőművész“, melyről már említett tettünk, mint a m. képzőművészeti társulat közlönye, a jövő hó 1 én megindul Maszák Hugó szerkesztése mellett. E közlönyről szólva, nem lehet elhallgatnunk Hencz Antal győri építésznek azon szép ajánlatát, melyet a m. képzőművészeti társulatnak tett; ugyanis azon esetre, ha a társulat befolyásával bármilyen képzőművészeti szakközlöny még ez évben létre fogna jöni: az első félévi folyam költségeinek fedezésére 300 ftot biztosított.

(Haldózás.) Argay János, a pesti evang. elemi iskola egyik oktatója, hosszú súlyos betegség után, e hó 12 ikén befejezte a nevelés terén munkás életét. Budán temették el a krisztinavárosi temetőben. Béke hamvaira!

(Válasz a „Helyreigazító jegyzetekre.”) A Vas. Ujság 11-dik számában Szentilonai Jenő ur által közzétett, s „Hirlapivádmunka a 19-ik számban” című cikkemre vonatkozó szives figyelmeztetését köszönettel vettem, s annál kevésbé tartom azt haszontalanságnak, mert talán némi figyelmet fog ébreszteni azon szakértő tudósok előtt, kik eddig dicsegetet érdemlő, de fájdalom, még mindekkoráig bevégzetlen művekkel gazd gíták irodalmunkat; ug hogy szükség esetén oly műveket kénytetünk elfogadni kútfőül, melyek hitellesege elsőb több halomra dől. Azon adatot hogy a „Sürgöny” politikai lap, „Világ”-ra változott, mint a Vas. Ujs. 7. sz.-ban említettem „Ferenczy: Magyar ircdalom és tudományosság történetéből” (Pest 1864) meríttem, mely műnek 186. lapján ez áll: „Munkácsy, a „Sürgöny” kiadó tulajdonosa, ruhényt Borsos Mártonra és Vajda Péterre ruházta tulajdonát, kik címzet „Világ”-ra változtatván, 1841 ik elején meg is indították.” Minthogy ezen esemény felemlítése tulajdonképen cikkem most készülő 3-dik részéhez tartozott volna, azt csak mellékesen érintem, s az adatok megrostalását nem tartottam oly lényegesnek. Azóta hitellesebb adatra tettem szrt, mely így hangzik: „A „Sürgöny”, mely Munkácsy János „Rajzolatok” című dívatlapjából keletkezett, még eddig (1841 elején) nem jelent meg; hir szerint azonban Beimel József könyvnyomó intézetére szállta, ki azt folytatni szándékozik, ha t. i. s. „Pesti Hirlap”, mely a „Sürgöny”-ből változott azzá s Landerer Lajos könyvnyomó tulajdonává lón, eziránt némi akadályul nem szolgál, mivel e szerint a „Rajzolatok”-ikreket szültek volna. . . . Borsos Márton az „Ismerető”-nek kiadó-szerkesztője, „Világ” című politikai hirlapra legf. engedélyt kapván, e lapot Vajda Péter szerkesztésére bizta. . . . A „Világ” hetenkint kétszer jelenik meg 2 hasábu ívrétben, mindenkor egy ível az „Ismerető”-ből. (Jelenkor 1841. jan. 9. 3. 9. sz. lap.) Ezen idézette hiteles adatból merítve, Szentilonai Jenő ur is eloszlathatja kételeyit, miket ekkép fejez ki: „A „Világ”-előbb — ha nem csal emlékezetem — „Ismerető”-című viselt gazdasági lap volt. Borsos Márton tulajdonosa. Azt már bizonyosan nem mondhatom, hogy Borsos gazdasági lapja minő címet viselt, de hogy abból keletkezett a „Világ”, azt bizonyosan tudom. — Igen sajnálom, hogy Szentilonai ur a Vas. Ujs. 7. számában a 67. lapon az első hasábon levén a hibát, nem méltatta olvasásra az azon lapon a 3-ik hasábon leirt „Ismerető”, hol elég tekintélyes hét kútfőre hivatkozván, meggyőződhetett volna Borsos Márton lapja címeréről és minemiségéről; a fennbikékből pedig kiderül, hogy a „Világ” az „Ismerető”-ből nem keletkezett, mert ezen lap még 1841-ben is megjelent és pedig mint a „Világ” melléklapja. Az „Ismerető” azon évi folyama épen kezemnél levén, címét is ide írtatom: „Ismerető a gazdaság, ipar és kereskedésben. Szerkesztő-tulajdonos Borsos Márton, szerkesztő-társ Vajda Péter. — Nyomatja Fűskúti Landerer (aug. 25-től Heckenasttal) Pesten, 1841. jan. 3-tól dec. 29-ig. 4 rétb. 104. szám. 1384. hasáb.”

Szentilonai Jenő ur mindenestre meggyőződhetett a hirlapivádmunka adatai gyűjtése körüli nehézségekről, ha azok iránt csak némi kis érdekkel viseltetik, mert kutatásaim közben volt eset péld. hogy egy egri szerkesztő nevért vagy tíz helyen „Ivó”-nak olvastam, mignem kitudtam, hogy az mind sajtó-, vagy írásbeli hiba, és „Jó”-

nak kell olvasni stb. — Azért kétszeres becseselnérem előttem a hiteles adatokon épült jegyzetek és felvilágosítások, de mindenképp kívánatos és szükséges, hogy azok határozott alakba öntessenek, máskülönben: „Lassan a testtel!” — Szinyeyi József.

(A magyar nemzet classicus írói) szerkesztéséhez részéről történt kérelmetek miatt a negyedik évfolyam három első kötetének f. évi mártius 1-én megjelenése lehetetlenné vált, s azok kiadása f. é. május elseje előtt meg sem történhetik. E felől jónak láttuk a t. cz. előfizetőket értesíteni, azon okból, hogy ekké idő s pénzbekeverülő tudakozódásoktól megkíméljük. Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatala.

(Adakozások.) A Vas. Ujs. szerkesztőségéhez mult héten beküldetett: Az alföldi szükkökösök számára: Örvéndről, (Bihar) Juricskay Mór 100 ft. Duna-Patajról a vasárnapi és nagyobb leányiskolások gyűjteménye, Kovács János lelkész ur által 3 ft. Botosánból, Moldvából, Binder János, brassói szász atyánkfa 30 ft.; egy m.-vásárhelyi 70 éves menekült 10 ft., Hajnal Imre győzyszerész által, együtt 40 ft.

A m. akademia palotája. A m. Akademia palotájának építése alkalmából a Vasárnapi Ujság szerkesztőségéhez újabban beküldetett: LXXI. külső: Örvéndről (Bihar) Juricskay Mór 100 ft. Az előbbi I-LXX. külsőkkel együtt a V. U. szerkesztőségéhez a fennebbi czélra beküldetett összesen: 15,089 ft. 1 kr., 1 régi római arany, 1 huszfrankos arany, 112 db. cs. arany, 22 kétfétes tallér, 27 porosz tallér, 1 orosz tallér, 4 újftos, 146 huszas, 18 negyedftos, 1 db. 100pftos és 10 db. 10 pftos nemzeti állampölcösön-kötelezvény és 1 db. 100 pftos erdélyi urbéri kötelezvény.

Nemzeti színház. Péntek, márt. 11. „Házasság XV. Lajos alatt.” Vigj. 5 felv. Ford. Egressy B. Szombat, márt. 12. „Faust.” Opera 5 felv. Zenéjét szerz. Gounod. Vasárnap, márt. 13. „A gályarab.” Szomoru játék 5 felv. Irta Némethy György. Hétfő, márt. 14. „Mátyás király lesz.” Színmű 4 felv. Irta Szigligeti. Kedd, márt. 15. „Tausig Károly hangversenye.” Murska I, Jókainé és Egressy közreműködésével. Szerda, márt. 16. „Brankovics György.” Szomorujáték 5 felv. Irta Obernyik Károly. Csütörtök, márt. 17. „Alvajáró.” Opera 3 felv. Zenéje Bellinitól.

Budai népszínház. Márt. 11-16. Az „Ördög pilulái.” Nagy bőség 15 képpellet 3 szakaszban. Márt. 17. „A dajka.” Operette 1 felv. Offenbachtól. Ezt követte „A fecsegők.” Operette 2 felv. Offenbachtól.

Szerkesztői mondanivaló. 7094. Közseg. Ch. K. At őt tartunk, hogy a szép rajz csak úgy felel meg ezéljának, ha a beküldött nagyságban közölhetők. De ez egyelőre lehetetlenség. A tárgy előntése most rajzolóink ügyességétől függ. 7095. A. Sztrégova. M. I. A kellemetes meglepetés legziveseb köszönetünket hívja fel. A husvétii unnepekre kedvesebb adomány állg érhett volna.

HETI NAPTÁR. Table with columns: Hétfő-hétfő, Katholikus és Protestáns naptár, Görög-orosz naptár, Izraeliták naptár, Nap, Hold. Rows for months: Mártius, Április, Május, Június, Júl. 20-26.

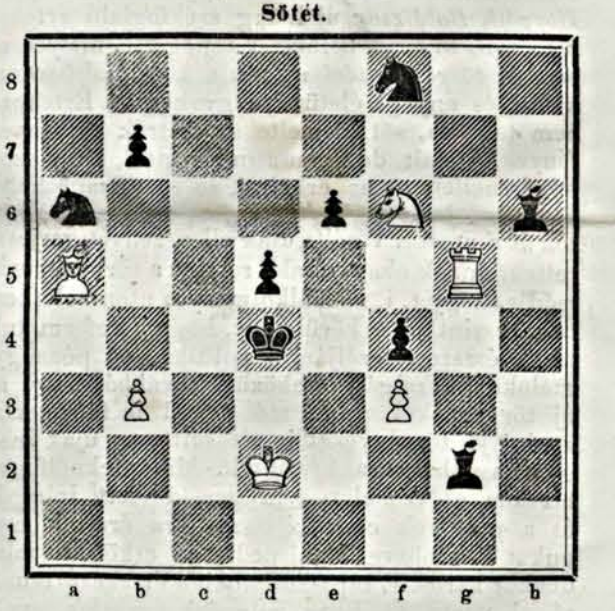
Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatja Landerer és Heckenast, egyetem-utca 4. szám alatt Pesten, 1864.

7096. Abony. Dr. T-és. A tudósítást nagy részvételt olvastuk. Nehány adatot kérünk. 7097. R. Keresztur. M. K. Örvéndünk a leleplezésnek, s ajánljuk a megkezdett ut tovább folytatását. 7098. a. b. c. Az új küldemény megérkezett. Köszönet érte. A mellékelt versek lappangó tehetséget tanusítanak, de még nagyon fiatalok. 7099. Borsos. Br. S. A küldött mutatványból következtetve, attól tartunk, hogy a mű sokkal terjedelmesebb lesz, semmint lapunk oekonomiai viszonyaival megférhetne. Erre nézve kérem némi felvilágosítást. 7100. Nagy-Várad. B. V. Csak tárgyalmas késelteti a népszerű erik megjelenését. A harangelirat másolatát átadtuk az illető helyen. 7101. Kolozsvár. K. P. M. A mutatvány nem olyan, hogy közlését jelen viszonyaink között megkérhetnők. Sajnálattal mondjuk ezt. 7102. P.-Arad. Cz. I. A közönség érdekében sietünk ön ohajtásának azonnal eleget tenni s a cikk már mai számunkban olvasható. 7103. Nagybánya. Védhegyi. Arra nines elég terünk, hogy egy vidéki lapban megjelent szini kritika ellen háborút folytassunk. 7104. A. B. C. A „nyilatkozat” oly specialis ügyre vonatkozik, hogy az egy átaában nem illehet más lapot, mint az „E-i Ujságot.” On ezt méltán követelheti a szerkesztőtől. 7105. Pest. Cs. G. A beküldött czim alatt a lapot rendszeren fogjuk küldeni. 7106. Asszonyréz. Z. I. A gyakorlati irányu közleményt jóval alkalommal. 7107. Nem használható művek: A koldosfia. — A kun leány. — Merengés. — Szívem buja. — A madár s én. — Hová levétek. — Esküvőn stb.

A Vasárnapi Ujság régbbi évfolyamai: Eladók: A V. U. 1857, 1858, 1859 és 1860 évi folyamai. Minden évfolyam kemény kötésben, teljes számu és tízta. A 4 kötet ára csak 10 ft. Bővebb utasítással szolgál Bitterlich József, a szegedi indóháznál.

SAKKJÁTÉK.

221. sz. feladvány. — Zagyva Imrétől (Debreczenben).

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

A 216-dik számú feladvány megfejtése. (Báró Meszerna Istvántól Nagy-Váradon) Világos. Sétét. 1. H e 7 - d 5 V e 8 - b 8: 2. d 3 - d 4 ? F e 8 - d 4: 3. H d 5 - f 4 tetszés szerint 4. H f 4 - f mat. Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József. Pécsen: Rittkay János. — Nagy-Váradon: Pál Rezó. — Mooron: Radványi Vilmos. — Debreczenben: Zagyva Imre. — Sperber F. — Sárospatakon: H. Nagy Lajos. — Bajmokon: Weisz Fülöp. — Budán: Medgyessi Ödön. — Kővágó-Örsön: Gold Samu. — Jász-Kis-Erén: Kúri Lajos. — Pesten: Cselkó György.

TARTALOM.

Wrangel, porosz tábornagy (arckép). — Éjjel. Sedes Béla. — A Tisza búcsója (folyt. képpel). P. Szatmáry Károly. — Egy év egy behódolt város történetéből (folyt.). Szilágyi Sándor. — Schleswig-holsteini népviseletek (képpel). — Temetkezések a templomokban és városokban (vége). Dr. Bardocz L. — Utbaigazítás a gomborka természetese körül. Cserna István. — Gyógyhalászat a Verestengerben. Arki Béla. — Egyveleg. — Tárház: Ipar, gazdaság, kereskedés. — Közintézetek, egyletek. — Mi újság? — Nemzeti színház. — Budai népszínház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Felelős szerkesztő Pákh Albert. (Lak. magyar-utca 1. sz.)

Előfizetési feltételek 1864-dik évre: Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. Fél évre 5 ft. Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — Csupán Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokat illetőleg, 1863. november 1-től kezdve: Egy, egyszer használt petti sor ára, vagy annak helye, egyszeri ígatásnál 10 kr.; háromsor- vagy többsorú ígatásnál csak 7 kr-ba számítatik. — Külföldre nézve kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad, Hamburg és Altonában: Hansenstein és Vogler. — M. Frankfurtban: Otto Mollien és Jaeger könyvkereskedése; Bécsben: Oppelik Alajos. — és Pesten: a Kereszt-gazdasági ügynökség is, Józseftr. 14. sz. a. Helyegydj, külön minden ígatás után 30 ujkr.

Radó Lajos.

Szent-mártoni Radó Lajos, a dunántúli evang. egyházkerület felügyelője, azon tiszteletreméltó, hű és buzgó hazánkfiaiból közül való, kik polgári érdemeik koszorujába, a vallásos kegyelet virágát is oda fűzték. Radó Lajos, sarjadéka egy ős nemes családnak, mely az Árpádházból származott királyok alatt, a hazának egy nádort is adott, melynek tagjai tényező szerepet viseltek a nemzet, nemkülönben a honi prot. egyház történetében is. — Született Vas megyében, Répeze-Lakon, 1804. február havában. Első oktatását a szülői háznál nyerte, s kiválóan vallásos nevelésben részesülvén, oly erkölcsi alap birtokába jutott, melyre sikerrel épített mint ifju, és a melyen biztosan megáll és halad mint férfiú. A szülői háztól elsőben a soproni lyceumba vitetett. Sopronból a pozsonyi lyceumba ment át, hol kitünő sikerrel be is végezte gymnasiumi tanulmányait. A természet szépségeiben gyönyörködő 19 éves ifju úgy megszerette a regényes vidéki Pozsonyt, hogy oda vágyott lelke, hallgatni és tanulmányozni a jogi tudományokat is. Innen Közsegre, a dunántúli kerületi táblához jutott, hogy itt elméleti tanulmányaihoz a joggyakorlat terén is ismereteket szerezzen.

RADÓ LAJOS.

Az 1825-dik év elején Pestre ment, s ott a királyi táblai jegyzők sorába feleskettvén, mind addig ott töltötte hasznos foglalkozás között napjait, mig ugyan ezen évben Pozsonyban az országgyűlés megnyitott, hová további kiképeztetése végett azonnal elutazott. Ugyanezen országgyűlés folytában az 1826-ik évben, az ügyvédi vizgát dicsegetesen letette. Alig tért haza a nevezetes országgyűlésről születése földjére, Vas megye közönsége alügyészévé választotta meg. Alig viselte néhány évig az alügyészi hivatalát, a megye közönsége csakhamar felismeré benne az igazságszeretőt, erélyes tisztviselőt, s nem mulasztá el, az első tisztújítás alkalmával a közkedvességű fiatal

dog családi körében, mert a közbizalom és az iránta oly sokszor mutatkozó szeretet hamar felkereste s 1843-dik évben az alispáni hivatal viselésére felhivatott. Ezen hivatalában példás szorgalmának, ügyességének s igazságszeretetének oly kitünő bizonyítványt adta, hogy ezt hivatalának megszüntével,

a megye közönsége, a megyei jegyzőkönyv szavai szerint, — „a késő maradéknak fennmaradandó emlékül jegyzőkönyvbe iktatni méltányosnak ítélte.”

A politikai téren viselt hivataloskodása nem foglalta őt el egészen. Jól tudta ő, hogy nemcsak hazája, hanem egyháza iránt is vannak kötelességei. Elődeiétől öröklött vallásos buzgóságánál fogva kegyeletes részvétellel kísérte egyházának ügyeit, miáltal csakhamar magára vonta hitrokonaik osztatlan figyelmét, kik már az 1843-ik évben a vas megyei közép evang. egyház-megye felügyelőjévé általános szavazattöbbséggel megválasztották. Reményikben nem csalatkoztak, mert az egyházmegye előtt felejtethetlen lesz azon 17 év, melyeken keresztül a szelid lelkű és igazságszerető férfiú mindenek megelőgedésére viselte hivatalát.

Midőn a legközelebb elmúlt években a protestáns egyháznak háromszázados törvényes intézményeit veszély fenyegette, ő is, mint a buzgók egyike, meggyőződését és vallásos illettségét követve, bátor férfias lélekkel küzdött a prot. ügynek szellemi harcában. S midőn az 1848. utáni évtizedben a dunántúli evang. egyházkerület a nevelési ügynek elszibbsztásán, mely később magára az egyháza is nehezedett, s nyomasztó helyzetén ő Felsőgénéll küldöttség által előterjesztendő kérelem utján vélt enyhíthetni, — mindkét alkalommal az egyházkerület felhívásának engedve, a legmagasabb trón előtt kért kihallgatást. S hogy a soproni lyceum a mai kor kívánalmának megfelelő kerületi főiskolává átalakíthatott, s számára a nyilvánosság joga az első között megadatott, e részben is sokat köszönhetni a farsadhatatlan Radó Lajosnak. Minő barátja, pártfogója és előmozdítója ő a nevelés ügyének, megmutatta akkor is, midőn a dunántúli kerületben a soproni tanító-képezde felállítása forgott szőnyegen.

Ő volt a világiak közül az egyik, ki a szép eszmét pártolta, s törekedett másoka